MUSTAFA GÜMÜŞ

ŞANLI DESTAN 11 NİSAN

Editör: Mahmut ÖZTÜRK

Kapak: İbrahim ÇELİK

Birinci Baskı:
11 Nisan 2012 – Şanlıurfa

ISBN: 978-605-63002-0-2

© *2012 Mustafa GÜMÜŞ*
mustafagumus63@gmail.com

Baskı ve Cilt:
Elif Matbaası Atatürk Bulvarı
1. Stad Apt Altı Zemin Kat no: 1
Şanlıurfa
0 414 3141468

MUSTAFA GÜMÜŞ

Şanlı Destan
11 NİSAN

Nisan 2012 – Şanlıurfa

ÖNSÖZ

Eskiden Şanlıurfa'da yılda üç kez bayram yapılırdı. İkisi malum: Ramazan ve Kurban bayramı, Günler öncesinden süren hazırlıklardan bayramın gelişinden haberdar olurduk. Bir de Kurtuluş Bayramımız vardı. Sabah uyandığımızda babalarımızı traş olmuş, en güzel elbiselerini giymiş olarak bulurduk karşımızda. Annelerimiz de bunun ne anlama geldiğini anlar, bayramlıklarımızı giydirirlerdi. Beraber tören alanına doğru yürümeye başladığımızda, babamızın sorularımıza verdiği cevapları da kaçırmamaya gayret ederdik.

Tören sonrasında eve döndüğümüzde ise kimse bizi eve sokamazdı. Arkadaşlarımızın yarısı Türk, yarısı Fransız askeri olurdu. Tören alanında gördüklerimizi bu defa biz canlandırırdık. Oyun olduğunu unutarak, bazen yerde sürünürken, birkaç saat önce annemizin giydirdiği bayramlıkların dizlerini ve dirseklerini yırtma pahasına.

Bu şekilde onlarca bayram geçirdik.

Her Şanlıurfalının gurur ve şeref duyduğu kahramanlık destanıdır, 11 Nisan...

"Bu kahramanlığı nasıl sahneye taşıyabilirim?" Sorusuna cevap aradım uzun bir süre. Tarihte eşine az rastlanır bir kurtuluş mücadelesi veren bu kadim şehrin, kurtuluşunu anlatan kapsamlı bir tiyatro eserinin mutlaka olması gerektiğine inanıp, kalemi oynatmaya başladım. 1996 da başlayan yazma serüveni, nihayet dostlarımın da teşvikleriyle bugün bir kitap olarak sizlerle buluştu. Bu uzun soluklu çalışmada onlarca kaynak kişiyle görüşmeler yaptım, birebir onların ağzından kurtuluş mücadelesini

dinledim. Kurtuluş mücadelesi ile ilgili yazılmış kitapları okudum.

Özellikle bu konuda çok önemli eserler veren, Sayın Müslüm Akalın'ın eserlerinden faydalandım. Şanlı Destan 11 Nisan senaryosunu 2000 yılında, yine bu şehrin yetiştirmiş olduğu gerçek bir Urfa beyefendisi olan M.Hulusi Öcal hocama sundum ve sağ olsun inceleme notlarıyla daha da çalışmamı netleştirdim.

Urfa Kurtuluş Mücadelesi'ni incelediğinizde farklı özelliklerinin olduğunu göreceksiniz. Şanlı Destan 11 Nisan, ancak 2012 de, 11 Nisan Kurtuluş Bayramında okuyucularıyla buluşabildi. Şanlı Destan 11 Nisan da, o günlerden kesitler göreceksiniz. Senaryonun devamlılığı açısından değişik tiyatro tekniklerinden de faydalandım.

Bu kitap, Şanlıurfa'ya duyduğum minnet borcunu ödemekten uzaktır. Bu kitapla, Şanlıurfa'ya olan sevgimi dile getirmeye çalıştım ve dolayısıyla gelecek nesillere geçmişte yaşananları tiyatro formatında sunmaya gayret ettim. Bir kısmı yaşayarak, bir kısmı yazarak geçen, otuz yıllık bir Urfa sevdasının ürünüdür bu kitap...

Bu çalışmanın kitaplaştırılması konusunda onlara ayırmam gereken zamandan feragat edip yazmama imkan veren eşim ve çocuklarıma, beni yüreklendiren arkadaşım, kardeşim Yrd Doç .Dr. Sayın Mahmut Öztürk'e ve kitabın ilk çıktılarına daktilo ederek tanıklık eden sevgili Mahmut Polat'a, candan teşekkür ediyorum.

Mustafa Gümüş

ŞANLI DESTAN, 11 NİSAN

KİŞİLER
(Sahneye giriş sırasına göre)

ANLATICI
ÇAVUŞ
MUTASARRIF NUSRET
Y.BEDDY
1.İNGİLİZ ASKERİ
2.İNGİLİZ ASKERİ
TEĞMEN
MİSS HOLMES
AGOPYAN
REİS
JANDARMA KUMANDANI ALİ RIZA
OSMAN GÜLLÜZADE
HACI İMAM
ŞELLİZADE ALİ AĞA
NEBOZADE İMAM
HALİL AĞA
MAHMUT MOLLAZADE
MUSTAFA YETKİN
MUSTAFA ÇAVUŞ
ADİL HULUSİ EFENDİ
HÜSEYİN PERTEV EFENDİ
MÜFTÜ HASAN

ŞEYH MÜSLİM EFENDİ
HACI MUSTAFA AĞA
HACI ESAD
YUSUF KAMİL
MUSTAFA HAKKI
GERMİÇYAN
OBERYAN
İBRAHİM
1.FRANSIZ ASKERİ
2.FRANSIZ ASKERİ
KADIN
MUTASARRIF ALİ RIZA
DEPOİR
SAJOUS
BEKİR AĞA
ALİ SAİP
BEHİYE
FATMA
GÜLLÜZADE İBRAHİM
HAUGER
ALEX
ALİ YAVER
DR. BEŞLİYAN
VİDİN

ŞANLI DESTAN, 11 NİSAN

1.PERDE

1.SAHNE

(Mutasarrıf Nusret Bey'in odası. Odanın ortasında bir masa, arkasında bir Türk Bayrağı asılıdır, iki tahta sandalye vardır.)

ANLATICI – *(Elinde bir kitapla sahnenin ortasına gelir.)* Hoşgeldiniz. Sizlere canla, kanla yazılmış, şanlı bir kurtuluş destanını anlatacağım. Şanlıurfa' nın, şanlı evlatlarının topa, tüfeğe, mermiye karşı, kılıçla, kazmayla, her türlü yokluğa rağmen, şanlı direnişini ve kurtuluşunu anlatacağım. Yıllar öncesine gidecek, o günün zor şartlarında kazanılan, şanlı kurtuluş zaferine şahit olacaksınız. Geçmişi bir kez daha onurla hatırlayacaksınız. *(Gözlüğünü takar. Kitabın bir sayfasını açarak, okur.)* Zavallılar. *(İzleyicilere doğru yürür, bakar.)* Zavallılar... Bundan yıllarca önce, binlerce kilometre uzaklıktan gelerek, Urfa'yı işgal edenlerin ardından bu şekilde söylendi... Zavallıydılar; çünkü neden ve ne uğruna savaştıklarını bilmiyordu o insanlar. Ve bilmiyorlardı ki karşılarında, yüzyıllarca savaş meydanlarında, kanıyla canıyla emsalsiz zaferlere imzasını atmış, Türk Milleti vardı... *(Yer değiştirir.)* Her şey 1918 yılında,

Mondros Ateşkes Antlaşmasının imzalanması ile başlamıştı. Bu antlaşma ile İtilaf devletlerine "Güvenliklerini tehlikede gördükleri takdirde, stratejik noktaları işgal etme hakkı" tanınmıştı... Haçlı orduları ile ele geçiremedikleri Anadolu'ya sahip olmak ve Türklerden intikam almak amacıyla, antlaşmanın bu maddesine istinaden, Anadolu'yu kendi aralarında, bildikleri şekilde paylaşmaya başlamışlardı. Bu paylaşmada, İngilizlere Güneydoğu Anadolu bölgesi düşmüştü. İngilizler vakit kaybetmeden, bölgeyi işgal hazırlıklarına başlamışlardı... " Hasta adam!" olarak tanımladıkları Anadolu, parçalanarak yok edilmeye çalışılıyordu... İngiliz işgal kuvvetleri 7 Mart 1918 günü, Yarbay Beddy komutasında Urfa şehir merkezine girerek, şehri işgal etmişlerdi. Şimdi o güne, Urfa Mutasarrıfı Nusret Bey'in odasına gidelim.

(Mutasarrıf Nusret Bey masada oturmuş, yazı yazmaktadır. Kapı vurulur.)

ADİL HULUSİ – *(Heyecanla içeri girer.)* Efendim, İngilizler şehre girip, kontrolü ele geçirmek üzereler. Savunmamız kırıldı. Kilit noktalardaki askerlerimiz etkisiz hale getirildi. Şimdi de buraya doğru yaklaşıyorlar.

NUSRET – *(Ayağa kalkar.)* Demek şehre girdiler! Telaşa kapılma. Bütün bunlar önceden planlanmış bir işgalin, harekete

geçirilmesidir. Binadaki herkese, temkinli olmalarını ve İngilizlere mukavemette bulunmamalarını bildirin. Soğukkanlı olmalıyız. Şu an için karşımızdaki askeri güçle başa çıkmamız mümkün değildir. Aldığım haberlere göre, İngilizler bir daha çıkmamak üzere, gerekli bütün ağır silah ve cephanelerini beraberlerinde getirmişler. *(Adil Hulusi'nin omuzunu tutarak.)* Allah büyüktür. Herşeyin bir zamanı var... Hadi sen arkadaşlara durumu bildir Adil Bey.

ADİL HULUSİ – *(Selam verir.)* Emredersiniz efendim. *(Çıkar.)*

NUSRET – *(Bir süre dalar.)* Allah büyüktür... *(Dışardan gürültüler gelir. İki İngiliz askeri kapıdan girerek, Nusret Bey'i kollarından tutarlar. Nusret Bey karşı koymaya çalışır.Zorla dışarıya doğru çıkarmaya çalışırlar.)*

ADİL HULUSİ – Heyy durun! *(Silahını belinden çeker, bir İngiliz askerinin kafasına dayar.)* Mutasarrıf beyi bırakın! Yoksa... Arkadaşın ölür. *(Nusret Bey, diğer İngiliz askerinin bileğini tutar, kuvvetiyle yere doğru indirir.)*

Y.BEDDY – *(İ çeri girmiştir.Arkasında teğmen vardır.Yere düşen İngiliz askeri önündedir, ona bakar,sonra Nusret Bey'e ve Adil Hulusi'ye bakar Silahını doğrultur.)* Bırak o silahı! *(Adil Hulusi, Mutasarrıf'a bakar. Mutasarrıf başıyla*

silahını indirmesini onaylar. Adil Hulusi silahını indirir. İngiliz askerleri ellerini arkadan kelepçelerler. Sonra sert bir şekilde Mutasarrıfın ellerini, kelepçelemek isterler.) Bırakın kelepçe takmayın. Ben size mutasarrıfa kibar davranmanızı emretmiştim. *(Askerler geri çekilirler. Y.Beddy Nusret'e doğru yaklaşır.Elini Nusret'e uzatır.)* İngiliz alay komutanı Yarbay Beddy... *(Alaylı bir şekilde.)* Yanılmıyorsam siz de mutasarrıfsınız!

NUSRET – *(Y.Beddy'in elini sıkmamıştır. Sertçe.)* Evet! Ben Urfa Mutasarrıfı Nusret!

Y.BEDDY – *(Bozulmuştur. Eline bakar, Nusret Bey'e bakar, elini geri çeker. Odayı merakla inceler, masanın arkasına doğru yürür.)* Bizi neden karşılamadığınızı merak ettim!

NUSRET – M emleketi haksız olarak işgal edilen bir mutasarrıfa, işgal kuvvetlerini karşılamak yakışmaz!

Y.BEDDY – *(Sinsice güler.)* Yaa !

NUSRET – Şayet misafirimiz olarak gelseydiniz. *(Eliyle bir tarafı işaret eder.)* Sizi taa, Birecik'te karşılardım.

Y.BEDDY – Her neyse... Şimdi esas konumuza gelelim. *(Ellerini ceplerine koyar, Nusret'in tam karşısına gelir.)* Şehrinizi İngiltere Hükümeti adına teslim alıyorum. Şu andan itibaren, şehrin bütün idaresi bizim kontrolümüze

geçmiştir... Size gelince, ikinci bir emre kadar, şehirden ayrılmamak kaydıyla gözetim altındasınız. İki askerimiz size eşlik edecektir.

NUSRET – Bakın Yarbay! Bu işin sonunda çok pişman olacaksınız. Size Urfa'yı bir an evvel terketmenizi öneririm.

Y.BEDDY – *(Sırıtarak.)* Yaa, öyle mi? Merak etmeyin dostum, merak etmeyin! Birşey yapmayacağız! Uslu uslu yerimizde oturacağız! Teğmen, şehrin ileri gelenleriyle, bu akşam tanışmak istediğimi, bu amaçla kendilerini beklediğimi bildirin.

NUSRET – Sanırım boşuna bekleyeceksiniz. Gelse gelse... Sadece gayrimüslimler gelir.

Y.BEDDY – Nedenmiş o?

NUSRET – Neden olacak. Urfalılar topraklarını işgal edenlerle tanışmayacak kadar asil ve gururludur.

Y.BEDDY – Hah ha ha... Doğrusunu isterseniz hiç güleceğim yoktu! İlahi Nusret Efendi! *(Aniden suratının ifadesi değişir.)* Nusret Bey şimdi çıkabilirsiniz. *(Nusret Bey, masanın çekmecesinden şahsi eşyalarını alır. Kapıya doğru ilerler.)* Sizinle tekrar görüşmek isteyebilirim. Bu nedenle, bir yere kaybolmayın.

NUSRET – Hiç merak etmeyin, Urfa'yı asla terketmeyeceğime emin olunuz.*(Çıkar. Teğmen kapıya kadar eşlik eder.)*

Y. BEDDY – İşte yıllardır hayalini kurduğum düşlerim, şimdi geçekleşiyor. *(Ellerini göğsünde birleştirir, havaya bakar.)* Tanrım, bana Türklere hükmetmeyi gösterdiğin, bu zevki tattırdığın için sana sonsuz kere şükürler olsun.

TEĞMEN – Yarbayım size bir itirafta bulunmak istiyorum.

Y. BEDDY – Evet Teğmen?

TEĞMEN – Şehre girdiğimizden itibaren, Türklere son derece kibar davranıyorsunuz. Oysa uzun zamandan beri sizin emrinizdeyim. Hiç böyle kibar davrandığınızı görmedim. Mutasarrıf'a bile beklemediğim kadar, kibar bir şekilde davrandınız.

Y. BEDDY – Bak Teğmen. Türkleri benim kadar iyi tanımazsın. Türklerle ilk anda ters düşmek, bize hep pahalıya patladı. Atalarımız savaş meydanlarında, Türklerin önünden hep mağlup olarak ayrıldılar. Bir an önce Türkleri yok etmek isteğiyle, hep hüsrana uğradılar. Ama şunu unutma ki; eğer bir kaleyi dıştan fethedemiyorsan, kaleyi içerden çökertmeye çalışacaksın. Şimdi benim yaptığım, Türklere önce gayet kibar davranarak, aralarından bazılarını kendi tarafımıza çekmeye çalışmak... Böylelikle Türkleri birbirlerine düşürüp, daha kolay yenmek. Nasıl?

TEĞMEN – Tebrik ederim efendim. Sizin gibi bir askeri dehanın yanında olduğum için kendimi şanslı kabul ediyorum.

Y.BEDDY – Teşekkür ederim Teğmen. Buna kısaca İngiliz taktiği derler.

TEĞMEN – Peki hep böyle mi devam edeceğiz?

Y.BEDDY – Hayır, belli bir süreye kadar. Ondan sonra, istediğimiz gibi davranacağız... Bu mutasarrıfı gözüm tutmadı benim. Ondan hiç hoşlanmadım. Uyanık birine benziyor. Gözünüzü bir an olsun ayırmayın.

TEĞMEN – Emredersiniz efendim.

Y.BEDDY – Derhal merkeze bir telgraf çekin. Şehrin ele geçirildiğini, kontrolün bizim elimizde olduğunu bildirin. Ayrıca telgrafhanede bulunanları da evlerine gönderin. Onların yerine bizim askerleri yerleştirin... Haberleşme bizim kontrolümüzde olmalı. Unutmadan askerlerin kalabileceği uygun bir yer bulun ve derhal yerleşin. Şehre hakim yerleri tespit edin, gözcüler koyun. Buraya ve bazı kilit noktalara, ağır makinalı tüfekleri yerleştirin.

TEĞMEN – Emredersiniz efendim. *(Selam verir çıkar.)*

Y.BEDDY – *(Odada tek başına konuşur.)* Sizlerden atalarımın intikamını almaya geldim. Hesap sormanın zamanı geldi işte. Ulu tanrım bizi ne kadar çok seviyorsun.

(Tavana bakarak.) Teşekkürler sana tanrım... *(Kapı vurulur.)* Gel.

ASKER – Komutanım, Mutasarrıf sizinle görüşmek istiyor.

Y.BEDDY – Alın içeri.

NUSRET – *(Girer.)* Dışarı çıkmak istedim. Ama kapıdaki askerleriniz bırakmadı. Yoksa tutuklu muyum?

Y.BEDDY – Hayır. Askerlere kimse izinsiz dışarı çıkmayacak, demiştim. Onun için bırakmamışlardır.

TEĞMEN – *(Selam verir, girer.)* Yarbayım.

Y.BEDDY – Teğmen bir sorun mu var?

TEĞMEN – H enüz yerleşemedik. Uygun bir yer bulmak, çok zaman alacak gibi.

Y.BEDDY – Hımm... Öyleyse Nusret Efendi bize kalabilecegimiz bir yer bulur!

NUSRET – K alabileceğiniz bir yer bulmanız imkansız.

Y.BEDDY – Bak Nusret Efendi! Benim lugatimde imkansız sözcüğü yoktur!

NUSRET – İyi,o zaman kalacağınız yeri kendiniz arayıp bulursunuz işte!

Y.BEDDY – *(Hiddetlenmiştir.)* Bana bak! Benimle böyle konuşmaya nasıl cesaret ediyorsun? Küstahlığının cezasını şimdi gösterirdim amma...

NUSRET – *(Yarbaya yaklaşır.)* Aması ne Yarbay?

Y.BEDDY – Aması şu ki...Size bir centilmen gibi davrandım. Aynı centilmenliği de sizden bekliyorum. Neyse herkes hata yapabilir değil mi? Şimdi bize yerleşebileceğimiz uygun bir yer söylersin ve biz de hemencecik oraya yerleşiriz. *(Nusret Bey'in gözünün içine bakarak.)* Tamam mı?

NUSRET – O sizin sorununuz.*(Hiçbir şey olmamış gibi.)* Kalabileceğiniz tek yer var.

Y.BEDDY – *(Meraklanmıştır.)* Neresi?

NUSRET – *(Yerine oturur.)* Eski süvari kışlası.

Y.BEDDY – *(Bozularak.)* Eski süvari kışlası mı? Eski kışla olmaz!

NUSRET – Neden olmaz? Hepinize yetecek kadar, büyük bir yerdir.

Y.BEDDY – Kalacağımız yerin temiz olmasını isterim. Hem kalacağımız yerde, daha önce Türk askerinin kalmış olmasını kabul etmem mümkün değil.

NUSRET – *(Yarbay'a yaklaşır.)* Yarbay adını andığınız asker, yüzyıllardır oynadığınız bütün oyunlara rağmen, sizleri her defasında yenmiş şerefli ve asil bir askerdir.

Y.BEDDY – *(Alay edercesine.)* Doğru, her defasında bizi yendiniz. Şimdi ise, yenilmiş bir asker oluyor! *(Nusret Bey'den uzaklaşır.)* Nusret Efendi, sen benim dediklerimi aynen yapmaya bak. Aksi halde...

NUSRET – *(Oldukça sert bir şekilde.)* Bana bakın Yarbay! Ben sizin emireriniz değilim! Benim görevim, hükümetimden gelen emirleri yerine getirmektir. Sizin şahsi isteklerinizi değil!

Y.BEEDY – Teğmen! Mutasarrıfı dışarı çıkarın!

TEĞMEN – Emredersi niz efendim. *(Nusret'in kollarından tutmak ister. Nusret, teğmenin kolunu tutar, geri iter.)*

NUSRET – Kendim gidebilirim. Sizin kollarınızda gidecek kadar düşmedim. *(Yarbay'ın gözünün içine bakarak.)* Gün gelecek, bu topraklara ayak bastığınızdan ötürü pişman olacaksınız! (*Ceketini düzeltir, çıkar.)*

Y.BEDDY – *(Odada bir süre gezinir.Kendi kendine.)* Artık tarih olmak üzeresiniz. Bitti artık! Teğmen!

TEĞMEN – E fendim.

Y.BEDDY – Şehrin tümü gözden geçirilsin. Kalabileceğimiz büyüklükteki bütün yerler tespit edilsin! İçi dolu olanlar da belirlensin!

TEĞMEN – Emredersiniz efendim. *(Selam verir çıkar.)*

Y.BEDDY – *(Kendi kendine.)* Aslında işinizi yıllar öncesinden bitirmek gerekiyordu ama...

1.ASKER – *(Selam verir.)* Efendim bir bayan sizinle görüşmek istiyor.

Y.BEDDY – Kimmiş bu bayan ?

1.ASKER – Adının Holmes olduğunu söyledi efendim.

Y.BEDDY – Holmes mi? Burada ne arıyormuş? Al bakalım içeri. *(Asker çıkar.)* Holmes ha?

M.HOLMES – *(Girer.)* Evet. Amerikan Yetimevi Müdiresi Caroline Holmes. Urfa'ya hoşgeldiniz Yarbay.

Y.BEDDY – *(M.Holmesin uzattığı elini öperek.)* Hoşbulduk bayan. Burada sizin gibi nazik bir hanımefendiyle tanışmaktan ve karşılaşmaktan, şeref duydum hanımefendi.

M.HOLMES – Ben de Yarbay. Bu bey de Doktor Beşliyan.

Y.BEDDY – Memnun oldum B ay Beşliyan.

BEŞLİYAN – Bende Yarbay.

Y.BEDDY – *(Yer göstererek.)* Şöyle buyrun.

M.HOLMES – Amerikan yetimevi olarak sizlere bağlılığımızı sunmaya geldim. Ayrıca karşılaştığınız bir sorun varsa, sizlere yardımcı olabilirim.

Y.BEDDY – Memnun olurum bayan. Şey yetimhane dediniz değil mi?

M.HOLMES – Evet Amerikan Yetimhanesi.

Y.BEDDY – Merakımı bağışlayınız. Böyle ücra bir yerde, Amerikan Yetimevinin olması bana biraz garip geldi desem...

M.HOLMES – Yarbay, burada bulunmamızın biçok nedeni var. Ama size sadece şunu

belirtmek isterim ki; bu topraklar bereketli ve verimlidir. Şimdi çorak olan bu yerler, yıllar sonra paha biçilemeyecek kadar değerli olacaktır. Kendi çıkarlarımızı korumak zorundayız. Şimdiden, kendimize iyi dostlar ediniyoruz.

Y.BEDDY – Haklısınız. Sizin ve bizim çıkarlarımız hemen hemen aynı. O halde sizi ortak ideallerimiz uğruna beraber çalışmaya davet ediyorum.

M.HOLMES – Seve seve kabul ediyorum Yarbay.

Y.BEDDY – Güzel. Bu akşam, şehrin ileri gelenleri ile tanışma toplantısı, daha doğrusu bir tanışma yemeği düzenlemeyi düşünüyordum. Sizin de şeref konuklarım olarak, katılmanızı rica ediyorum.

M.HOLMES – Sevinirim Yarbay. Kabul ederseniz, yemeği bizim yetimhanede düzenleriz.

Y.BEDDY – Teşekkürler B ayan Holmes...

BEŞLİYAN – Çok güzel, hemen hazırlıklara başlarız.

Y.BEDDY – Çok misafirperversiniz. Şeyy.... Askerlerimizin kalabileceği bir yer arıyoruz. Yer konusunda bize yardımcı olabilir misiniz? Askerleri açıkta bırakamayız.

M.HOLMES – Ne demek! Asil İngiliz askerine yerleşecek yermi yok!

BEŞLİYAN – Bence sizin için en uygun yer, Gureba Hastanesi ile etrafındaki binalardır.

Y.BEDDY – Bahsettiğiniz yerler boş mu ?

BEŞLİYAN – Boş olması o kadar önemli değil.

M.HOLMES – Emir verir, boşalttırırsınız.

Y.BEDDY – Bayan Holmes, Doktor Beşliyan, bu iyiliklerinizi hiçbir zaman unutmayacağız.

M.HOLMES – Herşey karşılıklı Yarbay! Biz size yardım edeceğiz, siz de bize.

Y.BEDDY – Bu Mutasarrıf Nusret nasıl biri si? Biraz bilgi verir misiniz?

M.HOLMES – Oldukç a cesur. Halk tarafından sevilen, sayılan biri. Tam anlamıyla, vatansever birisidir.

BEŞLİYAN – Ayrıca Hacıkamiloğlu adında bir belediye reisi var. Ona da dikkat etmenizi salık veririm. O da size zorluk çıkaracaktır.

Y.BEDDY – Merak etmeyiniz efendim. Gerekeni yaparız! *(Hepsi güler.)* Şehirde bize yardım edecek kişilerle, tanıştırırsanız ayrıca sevinirim.

M.HOLMES – Elbette. Şimdi gitmemiz gerekiyor. Bay Beşliyan Yarbayı duydunuz , hemen harekete geçin.

BEŞLİYAN – Peki bayan. Akşamki yemekte, sizi Ermeni ve Süryani cemaatlerinin ileri gelenleri ile tanıştıralım.

M.HOLMES – Akşama bundan sonra yapacaklarımızı daha detaylı konuşuruz.

Y.BEDDY – Tabii, tabii. Bayan Holmes, sizi tanımaktan dolayı çok sevinçliyim. *(Ayağa kalkar Miss Holmes'i kapıya kadar uğurlar. Kapıdan dışarı seslenir.)* Teğmen.

TEĞMEN – Buyrun Yarbayım.

Y.BEDDY – *(Nusret'in yerine oturur, ayaklarını masanın üzerine uzatır. Keyifli bir şekilde.)* Askerleri, Gureba Hastanesi ile çevresindeki binalara yerleştir. Binalar doluysa derhal boşaltılır.

TEĞMEN – Emredersiniz efendim.

Y.BEDDY – Telgraf merkezini kontrol altına aldınız mı?

TEĞMEN – Evet efendim. Haberleşme artık, tamamen bizim kontrolümüzde.

Y.BEDDY – Güzel. Şimdi merkeze bir telgraf daha çekin. Mutasarrıfın görevden alınmasını istediğimi bildirin. Anladığım kadarıyla bu adam, işimizi zorlaştıracak. Bir an evvel buradan uzaklaştırmayılız.

TEĞMEN – Evet efendim. Edindiğimiz bilgiler de, bunu doğruluyor.

Y.BEDDY – Ben de Bayan Holmes'ten ve neydi o doktordan öğrendim. Böylelerini iyi tanırım. Vatanı için gözünü kırpmadan ölüme bile giderler. Elimizi çabuk tutup, bu adamı buradan hemen göndermeliyiz! *(Odada dolaşır.)* Şehirde durum nasıl?

TEĞMEN – Kayda değer bir direnişle karşılaşmadık efendim. Ancak... Bazı Ermeniler şehre girişimizde, bizi alkışlarla karşıladılar. Bizden cesaret alarak, yerli halkla yer yer kavgalara girdiler. Halk tepki gösteriyor efendim.

Y.BEDDY – Nasıl anlayamadım?

TEĞMEN – Yarbayım, Süryaniler ve Ermeniler esnafa sataşıyor, kadınlara laf atıyorlar. Rastgele yakaladıklarını, dövüyorlar. Ayrıca bunlara bizim askerlerimizden de katılanlar var efendim.

Y.BEDDY – Ooo Teğmen... Adamlar uzun zamandan beridir eğlenememişlerdi. Bırakın biraz gönüllerince eğlensinler.

TEĞMEN – Buna karşılık Türk'ler de, yakaladıkları Ermenileri bir güzel dövüyorlar! Gelen haberlere göre, çarşıda ki durum tamamen karışıkmış. Ayrıca Ermeniler yağmaladıkları mallara, bizim adımıza el koymaya başlamışlar efendim.

Y.BEDDY – Aferin! Bu adamların kafaları çalışıyor! Bizim ihtiyacımız olacak malları şimdiden stokluyorlar...Tabii bu arada kendilerine de biraz pay çıkaracaklardır. Hem birkaç Türk'ün ölmesi, o kadar önemli değil. Boşverin bunları da, bana şöyle yıllanmış bir şişe Ermeni şarabı bul. Ermeniler ne isterlerse yapsınlar.

TEĞMEN – Emredersiniz efendim. *(Çıkarken Agopyan girer.)*

AGOPYAN – *(Oldukça sinirlidir.)* Komitan! Komitan!

Y.BEDDY – *(Şaşırmıştır.)* Teğmen, bu bay da kim oluyor?

TEĞMEN – Efendim bu bay Agop Agopyan. Şehre girişimizden itibaren, bize her türlü kolaylığı gösteren Ermeni cemaatinin liderlerinden.

Y.BEDDY – *(Ayağa kalkarak.)* Memnun oldum Bay Agopyan.

AGOPYAN – Bendenisde efendim.

Y.BEDDY – İ çeri girişinizden anladığım kadarıyla, gelişiniz pek hayra değil!

AGOPYAN – *(Oturur.)* Afendim, kutsal İngilis ordisini bu topraklerde görmek, armeniler olarak bisleri şon derece memnun etmistir. Ancak, basi türkolar, armeni asnefinin islerini bozmuslardir. Sisden bu durima el koymanısi istiyoris.

Y.BEDDY – Tamam Bay Agopyan. Siz merak etmeyin. Hem biz buraya, sizlere yardımcı olmak için geldik.

AGOPYAN – *(Memnun olmuş bir halde.)* Tesekkür ederis. Sisin ihtiyaçlarınisi karsilamak için, ne gerekiyorsa yapmaya haziriz.

Y. BEEDY – Teşekkür ederim bayım. Türklerden başka bir şikayetiniz var mı?

AGOPYAN – Afendim. Dalivera bunlarda, hilekarlik bunlarda, barberlik bunlarda. Huzur işinde degilis.

Y.BEDDY – Hiç merak etmeyiniz. Artık bütün bunların tekrarı olmayacak. Cemaatiniz rahat ve huzurlu olacak. İşlerinizi bildiğiniz gibi yürüteceksiniz. Teğmen!

TEĞMEN – Buyrun Yarbayım.

Y.BEDDY – Derhal bir duyuru kaleme alın. *(Teğmen kağıt kalemle yazı hazırlığı yapar.)* İngiliz komutanlığından duyurulmuştur... Milletlerarası antlaşmalara göre... Şehrin bütün yönetimi... İngiliz Hükümetinin sorumluluğuna girmiştir... Yerli halkın elindeki... Bütün silahlar ve cephane... 24 saat içersinde... İngiliz komutanlığına... Teslim edilecektir... Askeri kuvvetlerimiz... Her türlü yetkiye sahiptir... *(Agopyan'a bakar, gülümser.)* Şehirde yaşayan... Bütün azınlıkların can ve mal güvenlikleri... Bizim teminatımız altına alınmıştır... Azınlıklara yapılacak bir saldırı... İngiliz kuvvetlerine karşı yapılmış sayılacak... *(Agopyan sevinçlidir.)* Ve sorumluları en ağır şekilde cezalandırılacaktır... Şehire giriş ve çıkışlar yazılı izne tabidir... Şehir içersinde toplu olarak dolaşmak yasaklanmıştır ... İngiliz kuvvetlerine... Yapılacak yardımlar... Fazlasıyla ödüllendirilecektir... Duyuruya bütün yerli halkın ... Titizlikle uymaları emrolunur... *(Agopyan'a bakarak.)* Nasıl bayım?

AGOPYAN – *(Ellerini birbirine sürterek.)* Şok güsel, şok güsel!

Y.BEEDY – Teğmen, duyuru halkın görebileceği birkaç yere asılsın. Ayrıca bir de protesto mektubu hazırlansın. Bay Agopyan protesto mektubunu, Mutasarrıfa bizzat siz götürürseniz sevinirim.

AGOPYAN – Benim işin sereftir afendim.

Y.BEDDY – Haa unutmadan, bu akşam yetimhanede bir tanışma yemeği düzenliyorum. Katılırsanız sevinirim. Tabii cemaatinizin ileri gelenlerini de bekliyorum.

AGOPYAN – Bendenisi onurlandırdınıs afendim. Memnuniyetle katilacagiz.

(IŞIKLAR SÖNER.)

2.SAHNE

(Belediye Reisi'nin odası. Reis masada çalışmaktadır. Mutasarrıf girer. Reis ayağa kalkar.)

REİS – Hoşgeldiniz Nusret bey.*(Kendi yerini gösterir.)* Şöyle geçin.

NUSRET – Hoşbulduk Reis. *(Reis'in gösterdiği yere oturur.)* Bunlar insanlığın yüz karaları, insan kılığına girmiş çapulcular sürüsü!

REİS – Doğru söylersin beyim. İnşallah talihsiz vatanın, bahtı karalı yiğit evlatları bir gün gülecektir elbet.

NUSRET – Gülecektir. Ama çok zor olacak Reis! Allah yardımcımız olsun. Bu işe dur

demek gerek. İngilizlere kaşı koymanın planlarını yapıyorum... Ama bu şartlarla mümkün görünmüyor. Mutlaka birşeyler yapmalıyız. Devlet bütün gücü ile cephelerde ölüm kalım savaşı vermekte. Merkezden asker takviyesi almak imkansız gibi. Artık milis gücü oluşturmamız kaçınılmazdır. Urfa'yı Urfalılar kurtaracaktır.

REİS – Haklısınız. İyi bir planlama yapılmadan ayağa kalkmamalıyız.

NUSRET – Kuvayı milliye oluşumu ne durumda?

REİS – Eşraftan güvenilir kişilerle temas halindeyim. Bazı aşiret reislerine, konuyu üstü kapalı açtım. Görüştüğüm kimseler de, işgalden kurtulmak için harekete geçmek istediklerini dile getirdiler. İşgalcilere karşı koymak için silah ve cephane stoguna başlıyoruz. Ümit ediyorum ki, kısa bir zaman içersinde yeteri kadar gücümüz olacaktır.

NUSRET – İnşallah R eis. Bunları yaparken, sakın güvenmediğiniz kimselere sır vermeyin.

REİS – Merak etmeyin beyim. İnşallah bir aksilik olmaz. İngilizler sizi de, beni de takip ettireceklermiş. Bu yüzden arkadaşlarla irtibat kurmada güçlük çekebilirim. Harekatı daha başındayken, zor duruma düşürme endişesini taşıyorum.

NUSRET – R eis bu varolma, yokolma meselesidir. Bu işi ancak, sen yaparsın. Hem korkma, Allah'ın yardımıyla bütün zorlukları aşacağına yürekten inanıyorum. Ama ...

REİS – Aması ne beyim ?

NUSRET – Aması şu ki, eğer bu iş bir yerde açığa çıkarsa sonu ölüme varır.

REİS – Beğim memleketim için, bir değil bin canım olsa, feda etmeye hazırım.

NUSRET – Şüphem yok. Bak Reis, bunca zaman içinde birbirimizi iyice tanıdık. Urfa'nın kaderi bu harekatın başarıyla sonuçlanmasına bağlı. İngilizlerin beni görevde bırakacaklarını sanmıyorum. Belki de görevden alınmam için harekete geçmişlerdir. Bundan kimsenin haberi yok. Eğer zamansız bir ayrılma olursa, bütün dostlara selamlarımı iletirsin. Gidip dönmemek var kaderde.

REİS – Beyim o nasıl söz! Urfa'mızın işgalcilerden kurtulduğu günü, hep beraber göreceğiz.

NUSRET – İnşallah. Ben aranızda olmasam bile, sizler o günü öyle bir coşkuyla kutlayın ki, bir daha bu topraklara ayak basmaya kimsenin niyeti bile olmasın!

AGOPYAN – *(Sinirli bir şekilde girer.)* Nüsret bey, Nüsret bey! Sise bir protesto mektubu gönderildi. İngilis komitanlığından.

NUSRET – *(Şaşırmıştır.)* Ne protestosuymuş bakalım! *(Zarfı açar.)*

REİS – Ne oldu ki Ağop Efendi?

AGOPYAN – Daha ne olacak, çarsida armeni asnafi korunmiyor.

NUSRET – *(Kağıdı Sertçe Agopyan'a uzatır.)* Git kumandana söyle ben onların emireri değilim! *(Agopyan korkudan dışarı kaçar.)*

REİS – Beyim sakin olun. Uymayın şu densizlere.

NUSRET – Bunlar kendilerini ne sanıyorlar! Yıllardır sorun çıkmadan yaşayan bu insanlar, nasıl da tersine değişirler?

REİS – Eee hamileri geldi ya, onlara güveniyorlar. Boşverin, Ermenilerin bir kışkırtması olacak herhalde.

NUSRET – Bak Reis, işin içine bunlar da girdiyse. Allah iki kere yardımcımız olsun. *(Ayağa kalkar.)* Ben olanları öğrenmeye gidiyorum.

REİS – Ben de geliyorum.

NUSRET – Sen gelmesen daha iyi olur. Hem sen şu sıralar, fazla öne çıkmamaya çalış. Ben gidip, gereken neyse yaparım. Söylediklerimi unutma. İşin bütün yükü senin omuzlarında olacaktır. Mustafa Kemal Paşa'yla irtibatı kesmeyin. Bütün hazırlıkları Paşa'ya bildirin. Sakın ha sakın, geri adım atmayın. Allah'a ısmarladık Reis.

REİS – Güle güle beyim. Dikkatli olun!

(IŞIKLAR SÖNER)

3.SAHNE

(Mutasarrıf'ın odası.Eskiye göre duvardaki Türk bayrağının yerinde İngiliz bayrağı vardır.)

TEĞMEN – Efendim bay Agopyan geldi sizinle görüşmek istiyor.

Y.BEDDY – Alın içeri.

AGOPYAN – *(Heyec anlı bir şekilde.)* Afendim, afendim! Nüsret bey sisi öldirmek istiyor!

Y.BEEDY – *(Şaşırmıştır.)* Bu ne demek oluyor bayım anlatırmısınız ?

AGOPYAN – Verdiğinis mektubu kendisine verdim. Bana" Komitanı öldireceğim! İngilislerin hepsini yok edeceğim!" dedi.

Y.BEDDY – Yaa demek böyle dedi haa! Zaten bu adamı gözüm tutmamıştı. Sanırım halkı da ayaklanmaya teşvik edecektir. En iyisi bu adamı bir an önce buralardan göndermek. Gidişini hızlandıralım. Teğmen! Merkeze, mutasarrıfın acil olarak görevden alınmasını, istediğimi bildiren bir telgraf çekin. Cevabını da hemen bekliyorum!

TEĞMEN – Emredersiniz efendim.*(Selam verir çıkar.)*

Y.BEDDY – İngiliz kumandanına karşı gelmek neymiş, gör Nusret Efendi !

(IŞIKLAR SÖNER)

4. SAHNE

ANLATICI – Urfa ,İ ngiliz işgali altında zor günler yaşıyordu. Bu fırsattan istifade eden Ermenilerin saldırılarına maruz kalan halk, işgalin tüm yükünü omuzlamaya çalışıyordu. İngilizler ise, bölgede dağınık halde bulunan Ermeni ve Süryani gençlerini toplayarak, silahlandırıp halkla karşı karşıya getiriyorlardı. Ayrıca civarda bulunan bazı aşiretleri, İngiliz altınları ile kandırmaya çalışıyorlardı. Böylelikle aşiretlerle, yerli halkın çatışmasına zemin hazırlıyorlardı. Mutasarrıf Nusret Bey ise, İngilizlerin teklifi ile İstanbul Hükümeti tarafından görevinden azlediliyordu.Ve maalesef bu vatan kahramanı sözde bir mahkeme kurulup idam edilecektir. Ama yıllar sonra şehitlikle iadei itibarı verilecektir. Bu arada Belediye Reisi Hacı Mustafa Hacıkamiloğlu, yakın arkadaşları ile kurtuluş planları yapmaya başlamışlardı. Arkadaş grubu arasında başlayan bu çalışmalar cemiyet halini almıştı. Cemiyete bağlı milisler silah ve cephanesi yetersiz olduğundan, istenilen sonuçları alamıyorlardı. Reis silah ve cephane konusunu görüşmek

üzere Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'le beraberdir. 4 Eylül 1919 tarihindeyiz.

(Reis'in odası.)

ALİ RIZA – Merhaba Mustafa Başkan.

REİS – Merhabalar K umandan beğ. Hoş geldiniz.

ALİ RIZA – Hoşbulduk. Benimle konuşmak isteğinizi söylediler. Hayırdır inşallah!

REİS – Sizinle gizli bir konuyu görüşmek istemiştim. Ortalıkta konuşmak sakıncalı olur diye, sizi buraya davet ettim. Kapıya bir bakayım hele. *(Kalkar kapıya doğru gider, dışarıya bakar, geri döner.)* Şimdi konuşabiliriz artık. Bakın Kumandan beğ, durumumuzu biliyorsunuz. Gün geçtikçe de vaziyet aleyhimize dönmektedir. Bunu önlemek lazım, çare bulmak lazımdır.

ALİ RIZA – Haklısın Reis. Hepimiz eli kolu bağlı haldeyiz.

REİS – Evet bizim elimiz kolumuz bağlı ama, başkalarının eli kolu silah tutmak için bekliyor.

ALİ RIZA – Başkaları mı? Kim bu başkaları?

REİS – Kimler olacak kumandan. Vatanını, bayrağını, milletini, seven ve bu uğurda ölmeye hazır olanlar. Milisler Kumandan beğ.

ALİ RIZA – Peki, bizim ne gibi bir faydamız dokunabilir bu milislere?

REİS – Kumandanım sizden toprağa gömülü silah ve cephaneyi talep ediyorlar.

ALİ RIZA – Fakat Reis, bu silahlar ilerde kullanılmak üzere saklanmış. Hiç kimsenin bundan haberi de yok.

REİS – Daha iyi işte. Biz bu silah ve cephaneyi gizlice bu milislere veririz. Onlar da, güçleri yettiği kadar işgalcilerle savaşırlar.

ALİ RIZA – R eis güzel söylersin... Ama bütün ümitlerimiz bu silahlarda. İyice düşündükten sonra karar vermemiz, daha iyi olur sanıyorum.

REİS – Bu konuda, bütün sorumluluk benim şahsıma aittir. Kumandan beğim, beni nasıl tanırsanız, bu milisleri de öyle tanımanıza kefil olurum. Hem bu silah ve cephane, böyle bir zamanda bize lazım. Yarın bizim için çok geç olabilir.

ALİ RIZA – *(Bir süre düşünür.)* Tamam Reis madem sen böyle diyorsun. O zaman sorun yok. Peki, silahları nasıl çıkaracağız?

REİS – Orasını hallederiz. İkindiden sonra, gün batımmda gider, çıkarırız.

ALİ RIZA – Sırası gelmişken sorayım. Urfa da Kuvai Milliye cemiyeti filan, kurulduğu yolunda haberler kulağıma çalındı. Senin bundan haberin vardır herhalde?

REİS – Ben de buna benzer şeyler duydum. Ama ne kadar doğru bilmiyorum... Keşke böyle bir cemiyet kurulsa da, şu İngilizlere derslerini versek.

ALİ RIZA – Keşke Reis keşke. Burada elim kolum bağlı oturmak, birşeyler yapamamak zoruma gidiyor.

REİS – Zoruna gitmesin kumandan. Bu akşam sıra gecemiz var. Siz de gelseniz.

ALİ RIZA – Bırak Reis sırayı mırayı. Memleket bu durumda iken, sıra gecesini düşünemem.

REİS – B en de aynısını diyorum. Ama siz yine de gelin, görün. Bakın ne sıra!

ALİ RIZA – Bilmem ki. Madem ısrar ediyorsun. Kısa bir süreliliğine geleyim. Peki nasıl buluşuyoruz?

REİS – Buluşmuyoruz. Akşam namazından sonra, Hasan Paşa Camisinde minareye yaslanan adamı takip edin. O sizi götürür.

ALİ RIZA – *(Şüphelenmiştir. Ayağa kalkar.)* Reis bir terslik çıkmasın.

REİS – *(Ayağa kalkmıştır.)* Merak etmeyin efendim. Bu sadece bir tedbir. Siz sıramızın misafirisiniz.

ALİ RIZA – *(Gülümseyerek.)* Peki Reis dediğin gibi olsun. Bana artık müsaade. Daha yapılacak çok işimiz var. Eyvallah.

REİS – Müsaade sizin beğim. Uğurlar olsun. *(Reis kapıya kadar geçirir.)*

(IŞIKLAR SÖNER)

5. SAHNE

(Güllüzade Osman Efendi'nin evi. Tipik bir şark odası kurulmuştur. Gelenler kapıyı üç defa aralıklı olarak vururlar. Osman Efendi gelen misafirleri kapıda karşılar. Odadakiler sessizce hazırladıkları kurtuluş planı üzerinde görüşürler. Fonda Urfa türküleri söylenmektedir.)

OSMAN – Arkadaşlar, R eis haber gönderdi. Akşam sıraya kumandan da gelecek diye. Arkadaşların haberi olsun dedi.

HACI İMAM – Galiba kumandan beg aramıza katılacah.

ALI AĞA – Kumandan bize katılırsa arkadaşlar, cemiyetimiz kuvvetlenmiş olur.

N. İMAM – Doğrudur. İngilizlere de gereken yapılır artıh.

HALİL AĞA – Yapacağız evvel Allah. Ama zamanı geldiğinde.

OSMAN – Arkadaşlar ben derim ki, acele edersek bizim için kötü olur.

(Kapı üç defa çalınır. Gelen Reis'tir. Odadakiler ayağa kalkarlar, tokalaşırlar.)

REİS – Arkadaşlar, az sonra Kumandan Ali Rıza gelecek. *(Kapı vurulur.)*

OSMAN – *(Kapıyı açar.)* Buyrın Kumandan beğim, buyrın. *(Odadakiler ayakta iken içeri giren Ali Rıza, ne olduğunu anlamamış bir halde çevresine şaşkınlıkla bakınır.)*

ALİ RIZA – Demek camiden beri takip ettiğim adam sendin Reis?

REİS – Evet beğim. Güvenlik açısından, kılık değiştirmem gerekiyordu. İngilizler beni takip ettiriyorlar.

ALİ RIZA – Peki bu arkadaşlar?

REİS – Bu arkadaşlar, gündüz size bahsettiğim arkadaşlar. Kuvai Milliye cemiyetinin kurucuları.

ALİ RIZA – İ tiraf etmeliyim ki, bir an pusuya düştüm endişesine kapıldım. Hepinizi böyle ayakta bulunca da...

OSMAN – Şaşırdıy ız değil mi kumandan beğ. Hele böyle geçin, sonra devam ederih.

MAHMUT – O sman Efendi doğru söyledi, oturalım kumandan beğ.

N.İMAM – Bu işler böyle ayakta konuşulacak kadar, kısa değil beğim.

M.YETKİN – Yav bir dakika...Kumandan zaten şaşırdı, hele bi acı kahvemizi içah, sonra konuşuruz. *(Herkes oturur.)*

REİS – Hay diline sağlık. *(Osman Efend'iye döner.)* Hadi Osman ağa, nerde kaldı acı kahvelerimiz?

OSMAN – *(Kalkar kapıya doğru giderken.)* Emriniz acı kahve olsın... Derhal. *(Kapı aralığından kahve cezvesi ile fincanları alır, bir baştan başlayarak dağıtmaya başlar. Oturanlar kendi aralarında sohbet etmektedirler.)*

REİS – Arkadaşlar, gündüz kumandan beğle biraz sohbet ettik. Gömülü silah ve cephaneler şehirde belli yerlere konuldu. Silah ve cephanemiz az da olsa vardır. Milis kuvvetlerimiz de vardır. Kumandan beğin de aramıza katılmasıyla, artık Urfa Kuvai Milliye Cemiyetini kurmuş oluyoruz... Yanlız... Kur'an-ı Kerim üzerine yemin edelim. Cemiyetimizin hiçbir üyesi, hiç kimse tarafından bilinmeyecek. Cemiyetin aldığı kararlar dışarıya sızdırılmayacak.

(Osman Efendi duvarda asılı olan Kur'an-ı getirir Reis'e verir. Reis Kur'an-ı alır ayağa kalkar. Herkes ayağa kalkar.) Memleketim, vatanım, bayrağım, dinim, imanım ve namusum için, son düşman temizleninceye kadar, mensubu olduğum cemiyetin, hiçbir üyesini ve alman kararları açıklamamaya, Allah'ın huzurunda, Kur'an-ı Kerim üzerine yemin ederim. *(Herkes" Yemin ederiz." der. Reis Kur'an-ı üç defa öper, alnına kor. Sırayla herkes Kur'an-ı öper almlarına korlar. Otururlar.)*

ALİ RIZA – Arkadaşlar, böyle bir cemiyetin üyesi olduğum için, son derece şeref ve gurur duyuyorum. Ben derim ki cemiyetimize

bir başkan gereklidir, benim teklifim Reis Hacı Mustafa'nın resmen başkanımız olmasıdır. *(Herkes "Kabul." der.)*

REİS – Arkadaşlar sağolun, varolun. Benim için bu vazifeyi yerine getirmah, büyük bir şereftir.

ALİ RIZA – R eis, kaç kişilik kuvvetimiz var?

REİS – 150 kişi kumandan beğ. Sizin görüşleriniz nelerdir?

ALİ RIZA – Bence bu sayıyı arttırmamız şart. Sayı ne kadar çok olursa, harekat o kadar başarılı olur. Çevrede bulunan aşiretlerle görüşüp, onların desteğini almamız lazımdır. Ayrıca toplantılarımızı yine sıra gecesi diye, yaparsak kuşku çekmez.

REİS – Kumandan haklı arkadaşlar. Sayıyı arttırmak için ve cemiyete yeni katılmaları sağlamak için bildiğimiz, güvendiğimiz kimseleri de aramıza almalıyız.

ALİ RIZA – Mustafa Kemal Paşa'yla güvenli bir şekilde haberleşme yapabilmemiz için bir telgrafhaneye ihtiyacımız olacaktır.

ALİ AĞA – Onu nasıl halledeceğiz.?

REİS – Ben Mutasarrıfla konuşurum.

M. ÇAVUŞ Şehir içersinde olmaz... İngilizler farkeder.

HACI İMAM – Mustafa Çavuş doğru söyler. Şehir içersinde güvenli haberleşemeyiz.

N.İMAM – Peki nasıl yapacağız?

ALİ RIZA – Ben diyorum ki; mesela Hilvan'da bir telgrafhane açsak... Mustafa Kemal Paşa'yla rahatça görüşebiliriz. İngilizlerin de bundan haberi olmaz.

REİS – Ayrıca Mustafa Kemal Paşadan gelen emirler de, bize kolaylıkla ulaşmış olur.

HALİL AĞA – Şehir içersinde haber edilecek kimlerse, ben onlarla irtibat kurayım.

REİS – Tamam Halil ağa. Sen o işle ilgilen. Ayrıca Osman ağa da siye yardım etsin.

OSMAN – Tamam Reis.

REİS – Hacı İmam, Hacı Mustafa Yetkin , Mahmut ağa sizler de, şehir çevresindeki aşiretleri, cemiyete katılmaları konusunda ikna etmeye çalışın.

(Adı söylenenler kabul ettiklerini belirtirler.)

ALİ RIZA – Ben karargahta işimize yarayacak ne varsa, sizlere yavaş yavaş ulaştırırım. Aşiretlerden gelecek adamların eğitimi şart. Bunu da Reis ile hallederiz.

REİS – Arkadaşlar üstlendiğimiz bu görev, memleketimizin kaderini tayin edecektir. Yapacağımız en küçük bir yanlışlık, Allah korusun hürriyetimizi ebeddiyen kaybetmemize sebebiyet

verir. O açıdan herkes olabildiği kadar cemiyeti gizli tutmaya çalışsın. Allah bizi utandırmasın, yüzümüzü kara çıkarmasın. *(Saatine bakar.)* Saat epey geçmiş. Aralıklı olarak çıkalım. Bir sonraki toplantıda çalışmalarımızı sürdürürüz.

(IŞIKLAR SÖNER)

6. SAHNE

ANLATICI – 4 Eylül 1919 Urfa Kurtuluş mücaledelesinde bu tarihi günün önemi çok büyüktür. Merkezden gelebilecek askeri kuvvetten Yoksun Urfa, kendi geleceğini evlatlarının ellerine bırakıyordu. İşgal kuvvetlerine karşı koyacak olan, vatan ve hürriyet aşıkları, bu tarihte biraraya gelmiş, kurtuluş mücadelesinin ilk kıvılcımlarını çakmışlardı. Tarihe "Onikiler" diye geçen bu kahramanlar, şu isimlerden oluşuyordu; Belediye Reis'i Hacı Mustafa Hacıkamiloğlu, Arabi Katibizade Şakir Efendi, Barutçuzade Hacı İmam, Küçük Hacı Mustafa Yetkin, Mollazade Mahmut, Şellizade Ali, Güllüzade Osman, Hacı Bedirağazade Halil, Nebozade Hacı Imam , Sofi oğlu Hacı Mustafa Çavuş, Jandarma Teğmeni Adil Hulusi Efendi ve Suruç'ta görevli Jandarma Teğmeni Hüseyin Pertev Efendi... Onikiler Urfa'nın kurtuluşu için önemli kararları alacaktı. Urfa Müdafa-i Hukuk

Cemiyeti'nin kuruluşu Mustafa Kemal Paşa'ya bildirildi.

(Ev dekoru Hüseyin Pertev ve Adil Hulusi dışında onikiler hazırdır.)

ALİ RIZA – Arkadaşlar, Cemiyetimize Mustafa Kemal Paşa'dan acele bir telgraf gönderilmiştir.

REİS – Buyrun okuyun kumandan beğ.

ALİ RIZA – *(Cebinden bir zarf çıkarır. Okur.)* "Urfa Müdafa-i Hukuku Cemiyeti Başkanlığı'na. Esasen hukuk kurallarına ve Mütareke şartlarına aykırı olarak Urfa, Maraş ve Antep'in, İngilizler tarafından işgal edilmesi üzerine hükümet bu haksız olay ve hareketi, itilaf devletleri nezdinde protesto eylemiş ve anılan memleketler ahalisi, kuvvetli haykırışlarla Osmanlı Vatanının ortadan kaldırılamayacağını, cihana duyurmaya başlamışlardır. Bundan dolayı bütün Müdafa-i Hukuk Cemiyeti yönetim ve merkez kurulları ile belediye başkanları, Osmanlı ülkesinin parçası olan bu yerlerin, işgal edilmekte olmasının telgrafla itilaf devletleri temsilcilikleriyle, Avrupa ve Amerikan kamoyularında protestoyla, bu haksızlığın giderilmesinin kesin olarak istenmesi gereği tebliğ olunur. Heyeti Temsiliye Namına Mustafa Kemal ." *(Kumandan odadakilere döner.)* Evet telgraf bu şekilde.

MAHMUT – Nasıl protesto edecağıg?

B. İMAM – Cemiyeti kimse tanımıyor ki.

ALİ ŞELLİ – Biz de isimsiz protesto gönderrih.

OSMAN – Evet cemiyetin adını kullanmazığ.

M. YETKİN – Kimse umırsamaz.

REİS – Doğru. İsimsiz protestolar istediğimiz etkiyi bırakmaz. *(Ali Rıza'ya bakar.)* Öyle ise...

ALİ RIZA – *(Reis 'e bakarak.)* Öyleyse cemiyeti açığa çıkarmalıyız.

HACI İMAM – Olır mı yav?

HALİL AĞA – Ya ne olacağ?

REİS – Bir dakka arkadaşlar, kumandanın da, bi düşündığı vardır elbet.

ALİ RIZA – Sonuçta hepimizin canından olabileceği bir şey ama...

ORADAKİLER – Evet ama...

ALİ RIZA – Bakın arkadaşlar, her geçen gün aleyhimizedir. Eşrafa bu olayı güvenerek gelecekleri bir yerde açıklamalıyız. Ayrıca cemiyetimizden bir kişinin de, bu açıklamayı yapmasını teklif ediyorum. Cemiyetin tümünün tanınması, davamızı zor duruma düşürür. Ancak...

ORADAKİLER – *(Merakla.)* Ancak?

ALİ RIZA – Açıklamayı yapacak arkadaşımız, gerekirse kendini feda edecektir.

M. ÇAVUŞ – *(Atılır.)* Ben gönülliyem!

OSMAN – *(Elini göğsüne vurarak.)* Ben de!

DİĞERLERİ – Bız de varığ.

ALİ RIZA – *(Cemiyet üyelerinin tümünün bu işe gönüllü olmasına memnun olmuştur.)* Sağolun dava arkadaşlarım.

REİS – Kumandan beğ. Benim evim bu işe çok uygundur. Ayrıca bu görevi seve seve üstleniyem.

HALİL AĞA – Doğru, Reis'in evi kale gibi. Herkes tanır ve rahatlıkla gelir.

ALİ RIZA – Peki Reis dediğin gibi olsun. Eşraftan gelenlere cemiyeti tanıtırken, biz de arkadaşlarla her ihtimale karşı evin etrafını sarar, alınacak kararı bekleriz.

B. İMAM – Ya kabul etmezlerse?

REİS – Kabul edeceklerini tahmin ediyorum.

ALİ RIZA – Kabul etmezlerse... Katılmaları için gerekirse zorla ikna etmeliyiz. Söz konusu hürriyetimizdir... Arkadaşlar planın tümünü yarın, gündüz tekrar kontrol ederiz. Şimdi dağılalım.

(IŞIKLAR SÖNER)

7.SAHNE

(Reis'in evi. İçerdekiler, Belediye Reisi Hacı Mustafa Efendi, Müftü Hasan Efendi, Eski Müftü Şeyh Müslim Efendi, Hacı Mustafa Ağa, Hacı Esad Efendi, Yusuf Kamil Efendi, Mustafa Hakkı

Efendi ve Hacı Hüseyin Ağazade Halil Ağa.)

REİS – Arkadaşlar, bu rada toplanmamızın sebebi, memleketimizi düşman işgalinden kurtarmak içindir. Düşmana karşı koymak için, şu anda bilmediğiniz bir cemiyet kurulmuştur.

HACI ESAD – Müdafa Cemiyeti mi?

REİS – Evet Müdafa-i Hukuk Cemiyeti. Memleketimizin geleceği, gittikçe karanlığa gömülmektedir. Eğer düşman işgaline topyekün bir karşılık verilmezse, çok kısa zamanda hürriyet, bizlere hayal olacaktır. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın emirleri de bu yöndedir. *(Odadakilere bakar.)* Bu cemiyet kuruluşuna ne dersiniz? *(Odadakiler birbirlerine bakarlar.)*

Y. KAMİL – Silahımız olmadan nasıl karşı koyarız?

REİS – Cephane, silah işi halledilebilir.

M. HASAN – Arkadaşlar R eis doğru söyler. Düşmana karşı konulmazsa, namusumuz, onurumuz, şerefimiz ve de imanımız beş paralık olur.

REİS – Evet arkadaşlar cevabınızı bekliyorum.

(Odadakiler birbirlerine bakarlar.)

M. HAKKI – B ence Müftü Hasan efendi doğru söylüyor. Peki ya buradakiler bu cemiyeti uygun görmezlerse Reis?

REİS – Vallahi bu işin sonu ölmeye kadar gider.

ORADAKİLER – Tehdit mi bu Reis? Nasıl olur?

REİS – Arkadaşlar bunu bir tehdit olarak kabul etmeyin. Bu cemiyet üyelerinin güvenliği için, alınmış bir karardır. Ben hemşerilerimi nasıl tehdit ederem. Evimin etrafı, cemiyete bağlı adamlar tarafından sarılmıştır. Cemiyetin güvenliğini korumak için bir takım önlemler almamız zorunludur. İçinizden bir tek kişinin dahi, düşmana yaltaklık edeceğini sanmıyorum. Sizler ki, bu memleketin ileri gelenlerisiniz. Cemiyete katılıp katılmamakta, tamamen serbestsiniz. Ancak, cemiyetin aleyhinde çalışanın, cemiyeti ihbar edenin, sağ kalmayacağını benden duymanızı isterem. Ben ve cemiyetteki arkadaşlarım bu yolda canımızı ortaya koyduk. Karar sizindir.

Ş. MÜSLÜM – Peki cemiyet kimlerden oluşmuştur?

HALİL AĞA – Cemiyet üyeleri, 4 Eylül 1919 tarihinde, Kur'an'a el basarak birbirlerine bağlılık yemini eden kişilerdir. Adları söylenemez. Memleketi kurtarmaktan başka bir amaçları yoktur.

M. HASAN – Bu anlattıklarınız doğrultusunda, benim kanaatim... Cemiyete katılıyorum.

REİS – Sağolasın Müftü Efendi.

Ş. MÜSLÜM – Allah şahittir ki... *(Cebinden küçük bir Kuran-ı Kerim çıkarır, öper.)*

ORADAKILER – Allah şahidimizdir.

Ş.MÜSLÜM – Cemiyete bütün sadakatimizle sadık kalacağız.

ORADAKİLER – Sadık kalacağız.

REİS – Allah hepinizden razı olsun arkadaşlar. Sizlerden beklediğimiz cevap budur. Cemiyet adına sizlere çok teşekkür ederim. Azim ve çalışma bizden, başarı Allah'tandır. Cemiyet sizlere neler yapmanız gerektiğini, zamanı gelince bildirecektir. Düşmanın böyle bir cemiyetin kurulduğundan haberi olmaması lazımdır. Bu bakımdan hareketlerimize çok dikkat etmeliyiz.

M. HASAN – R eis haklı, bundan sonra daha dikkatli olmalıyız. Reis bize müsaade artık.

H. MUSTAFA – He ya kalkağ.

REİS – Peki arkadaşlar. Allah hepimizin yardımcısı olsun. Cemiyetimiz sizlerle daha da güçlenmiştir. Güle güle. *(Odadakiler çıkar.)*

(IŞIKLAR SÖNER)

8. SAHNE

ANLATICI – Günler geçiyor, herkes elinden kadar geldiği kurtuluş harekatına katkıda bulunuyordu. Bu arada İngilizler Sykes-Picot antlaşması ile 30 Ekim 1919 tarihinde Antep, Maraş ve Urfa'yı Fransızlara bırakmışlardı. Kuvai Milliye'nin gücü ise 600 kişiye ulaşmıştı. Fransızlar siyasi Güvernör

Sajous (Sajo) yönetiminde, 12 subay, 461 er ve çok sayıda Fransız üniforması giymiş Ermenilerden oluşuyordu.

(Sokak. 2 Ermeni silahla beklerler.)

GERMİÇYAN – *(Kaşmırarak.)* Oberyan hayatimda hiç bu kadar rahat etmemişimdir!

OBERYAN – *(Kulağını karıştırır.)* He yaa. Tanri frankolari korisin. Frankolar gelince epey rahatladik kuzim.

GERMİÇYAN – Tabii canim. İngilizler bir şey yapamadilar. Frankolar bizlere her türlü serbestliği verdiler canim.

(O sırada sırtında çalı çırpı bulunan 15-16 yaşlarında bir genç ile çarşaflı bir kadın yoldan geçer. Askerleri görünce yolun öbür yanından geçerler.)

OBERYAN – Al sana iki tane türko.

GERMİÇYAN – *(Silahını alır, yolun ortasında durur.)* Sitop, nerden geliyorsiniz?

İBRAHİM – *(Başını kaldırır, sertçe.)* Bağdan geliyığ.

GERMİÇYAN – *(Sırıtır.)* Ya dimek beğdan!

OBERYAN – *(Çalı yığınına bakarak.)* Bunun içinde ne var ?

İBRAHİM – Bunın mı? Heç, bunlar çalı çırpı.

OBERYAN – İndir bakelim.

İBRAHİM – Ya sabır Ya Allah. *(Yükünü yere indirir. Oberyan çalı yığınına bakarken, Germiçyan kadının etrafında dolaşır, kadını süzer.)*

GERMİÇYAN – Bir şey var mi ober?

OBERYAN – Yok.

GERMİÇYAN – *(Kadına.)* Peki madema, çarşafin altinda ne var? *(Kadına elini uzatır. İbrahim Germiçyan'ın elini tutar. Oberyan silahını İbrahim'e doğrultur.)*

OBERYAN – Bak şu türkoya.

GERMIÇYAN – Pis türko!

IBRAHIM – Ulan şimdi.

OBERYAN – Kaldir ellerini, kaldir yoksaa...

IBRAHIM – Yoğsa ne yaparsınız? Vurır mısız? Vurın lan! Esir ve şerefsiz yaşamaktansa ölmeği tercih ederem. Sizin vurmayızla biz ölmezığ!

OBERYAN – *(Germiçyan'a.)* Ne diyo bu selak?

GERMIÇYAN – Bilmiyorim. Hadi vuralım. *(O sırada iki Fransız askeri gelir.)*

1.ASKER – Kolay gelsin.

2. ASKER – Bakıyorum yine Türkleri akalamışsınız.

GERMIÇYAN – Bu iki turko karşi geldi bize.

OBERYAN – Ayrıca size de duşmanmişler.

1.ASKER – Ya demek bize düşmanlar ha!

2.ASKER – Aslında bunlara hadlerini bildirmek lazım. Şimdi tam sırası işte!

1.ASKER – *(Germiçyan'a.)* Hey. Bunları bize verin derslerini verelim!

GERMIÇYAN – Ama bis vuracaktik!

2.ASKER – Vurmak mı? Yoo dostum, bunları vurmak demek, kurtulmalarını sağlamak demektir!

OBERYAN – Peki ne yapecağis?

1.ASKER – Siz bunları bize teslim edin. Biz bunlarla biraz eğlenelim.

GERMIÇYAN – *(Oberyan'a bakarak.)* Okey franko. Alın sisin olsın. Madamı fazla yormayın! Hah ha ha!

OBERYAN – Hah ha ha. Bunlara gereken dersi verin. İyice öğrensinler! Hah ha ha!

2.ASKER – *(Kadınla genci tüfekle iteleyerek.)* Yürüyün bakalım! Pislik torbaları!

KADIN – Bırakın bızı! Bi suçımız yoğ !

1.ASKER – Suçunuz olmaz olurmu! Var tabii !

İBRAHİM – Aney bı mendeburlarla konışıp, çeneyi yorma.

2.ASKER – *(İ brahim'i kolundan tutarak.)* Bana bak, pislik! Yürü diyorsak, yürüyeceksin! Tamam mı ? Hah ha ha! *(Sahneden çıkarlar.)*

OBERYAN – *(Gidenlerin ardından bakarak.)* İki tanesi daha gitti!

GERMIÇYAN – Armeniler için ne kadar çok türko yok olursa, o kadar çok iyilik etmis olurıs. Değil mi Oberyan! Hah ha ha!

OBERYAN – Haklisin dostim.Hadi yeni türkolar bulmeye gidelim.

GERMIÇYAN – Gidelim dostim gidelim. Laylay lom lay lay... *(Şarkı söyleyerek çıkarlar.)*

(IŞIKLAR SÖNER)

9. SAHNE

ANLATICI – Urfa Fransız işgalinin bütün sıkıntı ve eziyetlerine, bir gün mutlaka kurtuluş harekatının olacağı, umuduyla sabırla katlanıyordu. Bunu fırsat bilen şehirdeki azınlıklar, sudan nedenlerle yerli halkla Fransızları karşı karşıya getiriyordu. Gün geçtikçe, şehirdeki gerginlik gittikçe artıyordu.

(Sokak. Yerde dağılmış halde 1-2 tezgah vardır.)

MUTASARRIF – Kargaşalığın sebebi nedir?

ALİ RIZA – Ne olacak efendim! Ermenilerin yeni bir iftiraları. Esnaftan Hacı Mustafa ile Ali ağa, olaya şahitler.

H. MUSTAFA – Beğim, Ermeniler ortada bir sebep yokken, kargaşalık çıkardılar.

ALİ AĞA – Ağam bınlar eyice şımardılar. Esnaf, heçbir Ermeniye zerar vermemiştir. Fakat ermeniler, esnafın tezgahını Fransızlara yıktıriy. Karşı gelen birkaç kişiyi de, Fransız askerleri alıp götırdıler.

REİS – Eğer böyle devam ederse, halkı zaptedemeyiz.

MUTASARRIF – Vaziyet bunu gösteriyor. Ancak biliyorsunuz ki, şu anda herhangi birşeye kalkışmamız, bizim açımızdan zararlı olacaktır. Siz ne düşünürsünüz arkadaşlar?

ALİ RIZA – Bence, yapılacak harekatı en ufak ayrıntısına kadar iyice planlayıp, öylece karşı koymamız daha uyğun olur.

MUTASARRIF – Aşiretlerle yapılan görüşmeler ne durumda?

REİS – Aşiretler konunun ehemmiyetini anladıkça, katılımlar artarak devam ediyor. Bazılarında sorunlar çıkıyor.

ALİ RIZA – Şehir civarında bulunan bazı aşiretlere, güvenliğimiz açısından, bizim dışımızda bir topluluğun, bu harekatı yürüttüğü söylendi. Edindiğimiz izlenimlere göre, işgalin her ne pahasına olursa olsun bitirilmesini istiyorlar.

MUTASARRIF – Arkadaşlar, çalışmalarımızı sürdürelim.

REİS – Fazla konuşmayalım. Dikkat çekebilir.

ASKER – *(Selam verir.)* Kumandanım size bir not var. *(Elindeki zarfı Ali Rıza'ya uzatır.)*

ALİ RIZA – Hayırdır inşallah ? *(Zarfı açar. Okur.)* Yarbay Depoir ile Sajous beni karargaha çağırıyorlar.

ALİ AĞA – Acep nedendir?

H.MUSTAFA – Neden olacak, çarşıdaki olay yüzündendir.

REİS – Ne yapacaksın kumandan?

ALİ RIZA – Gideceğim. Dertleri neymiş bir öğrenelim bakalım!

MUTASARRIF – Dikkatli olun!

ALİ RIZA – Olurum efendim. Merak etmeyin arkadaşlar. *(Selam verir, ayrılır.)*

(IŞIKLAR SÖNER)

10.SAHNE

(Fransız karargahı.)

DEPOIR – Nerede kaldı bu adam?

SAJOUS – Acele gelmesini istemiştik. *(Kapı vurulur. Dışarıya seslenir.)* Gel!

ALİ RIZA – *(Girer.)* Beni görmek istemişsiniz.

DEPOIR – *(İşaret eder.)* Otur! *(Ali Rıza gösterilen sandalyeye oturur.)* Bak Kumandan efendi! Ermenilerin dükkanları neden kapanıyor? Buraları korumak sizin göreviniz değil mi?

ALİ RIZA – Bugünkü olaydan bahsediyorsanız eğer, bu üçüncü defadır tekrarlanıyor. Bug ün de, esnaftan iki kişi yaralanmıştır. Öğrenebildiğim kadarıyla, herhangi bir sebebi de yoktur.

DEPOIR – Demek bir sebep yok!

ALİ RIZA – Evet. Bunu Ermenilere de sorunuz. Zabıta kuvvetleri gereken neyse yapmaktadır.

SAJOUS – *(Oturduğu yerden kalkarak.)* Ama olaylar devam ediyor!

ALİ RIZA – *(Ayağa kalkar.)* Bakın beyler! Silahsız bir zabıta kuvveti, olay çıkmaması için elinden geleni yapmaktadır. Ancak; bazı Ermeniler sırf olay çıksın diye, müslüman esnafa sataşmaktadırlar.

DEPOIR – Peki, bu konuyu bir tarafa bıkalım. Harran' a niçin gittin? Salih El Abdullah'ı silahlı olarak, neden takip ettin?

ALİ RIZA – Harran kazası sancağa bağlıdır. Ben de sancağın jandarma kumandanıyım. Elbette gideceğim. Ayrıca takip işine gelince... Sizin de haberiniz olmuştur. Son zamanlarda, üç köy yağma edilmiştir. Bunun sorumlularını bulmak içindir. Silahlı olduğum konusu ise... Yanlış bilgidir.

DEPOIR – Daha önce size verdiğimz talimata göre, şehir dışına ancak karargahımızdan izin alınarak çıkılabileceği bildirilmişti. Bu defa izinsiz çıktınız... Neden ?

ALİ RIZA – Bana böyle bir talimat ulaşmamıştır. Hem görevim hakkında, sadece Mutasarrıfa bilgi vermekle yükümlüyüm.

SAJOUS – Peki... İmam Bakır'da, aşiret ileri gelenlerine ne maksatla yemin ettirildi?

ALİ RIZA – Yemin mi? *(Durur.)* Evet. Aşiretler gezgindir. Geçtikleri yerleri yağma eden aşiretler varmış. Kavga etmişler. Bundan sonra yapılmaması için, yemin etmişlerdir.

DEPOIR – Aynı durum, Suruç'taki aşiretler arasında da olmuş. Buna ne diyeceksin?

ALİ RIZA – Bundan bilgim yoktur. Aşiretler arasında, sık sık böyle anlaşmazlıklar olur. Önemli değildir.

DEPOIR – Yaa, demek sık sık böyle olaylar olur! Bu olaylardan, senin ve hükümetinin haberi olması gerekir! Hüseyin isminde bir jandarma komutanı, buraya kadar gelmiş. Bundan bir bilgin vardır herhalde?

ALİ RIZA – Ha anladım. Hüseyin Pertev efendiden bahsediyorsanız, sıra gecesine katılmak için gelmiştir!

DEPOIR – Sıra gecesi mi? O ne demek?

ALİ RIZA – Sıra gecesi, karşılıklı sohbet, edebiyat, sanat, toplantılarıdır. Her hafta bir kişinin evinde toplanıldığından, adına sıra gecesi denilir. Dost, arkadaş grubu arasında düzenlenir. Bazen sohbet ağırlıklı olur, bazen de... Eğer müzikle ilgilenenler varsa, müzik te icra edilir.

SAJOUS – Demek sıra gecesi bu? Neyse şimdi geçelim bunları. *(Odada yürür.)* Mustafa Kemal'le haberleştiğin doğru mu?

ALİ RIZA – Mustafa Kemal, milli bir harekata kendini adamıştır. Bu harekatı, siz de takdir edersiniz sanıyorum. Ayrıca haberleşmiyorum. Sancakla ilgili sorusu olursa, cevap veriyorum.

DEPOIR – Sorduğu sorular nelerle ilgili?

ALİ RIZA – Bildiğiniz şeyler. Anadolu ve Rumeli Müdaafa'yı Hukuk Cemiyetleri hakkında.

DEPOIR – Nedir bu cemiyetler?

ALİ RIZA – Meşru olan bir hakkı savunmak üzere kurulan, silahsız bir kuvvettir.

DEPIOR – Peki, bunu neden sana soruyor?

ALİ RIZA – Urfa'da aynı cemiyetin kurulması isteniyor.

SAJOUS – S en ne cevap verdin?

ALİ RIZA – Urfa'da, işgal altında bu cemiyetin kurulmasına imkan olmadığını bildirdim.

DEPIOR – Halbuki burada, cemiyetin kurulduğu yönünde haberler alıyoruz. Buna ne dersin?

ALİ RIZA – Yalandır , yanlıştır. *(Gülümseyerek.)* Olmayan bir şeyden söz etmek, doğru olmaz.

DEPIOR – *(Ali Rıza'ya bir kağıt uzatır.)* Fransa cumhuriyeti hükümeti, sizi görevinizden azlediyor.

ALİ RIZA – *(Kağıda bakmaz.)* Ben, İstanbul'da Jandarma Genel Komutanlığına, Urfa'da Mutasarrıfa bağlıyım. Emir verirlerse giderim.

SAJOUS – *(Sırıtır.)* O eskidendi! İngiliz işgali sırasında, İstanbul Hükümetinin kabul ettiği General Allenby'in

mütekaranamesi vardır. Onu size hatırlatırım.

ALİ RIZA – *(Düşünür.)* O halde bunu Mutasarrıfa bildiriniz. İstanbul Hükümeti durdukça, ben de artık görevimden çekilirim.

SAJOUS – *(Sırıtır.)* O halde sizi yarın, hemen gönderiyoruz.

ALİ RIZA – *(Ayağa kalkar.)* Tamam, ben de giderim.

DEPIOR – Biz seni Adana'daki bölge komutanlığımıza göndereceğiz.

ALI RIZA – *(Şaşırır.)* Adana'da ne işim var? Madem ki azledildim, artık bana memuriyet yok demektir.

DEPIOR – Oradaki kumandan da, sizi İstanbul'a gönderecek.

ALİ RIZA – *(Durur.)* Ailemi yanıma almam lazım.

DEPIOR – Ne kadar zaman istiyorsun?

ALİ RIZA – Bir hafta...

SAJOUS – Ooo, bu çok uzun bir süre. Bu gün akşama kadar, size süre veriyorum.

ALİRIZA – Akşam mı? Bakın ailem... Eşyalarım...

SAJOUS – Akşama kadar dedim! Eşyalarından götüreceklerini yanına al! Götüremeyeceklerini de, burada bırak.

ALİ RIZA – Tavsiyeniz için teşekkür ederim! Bu mümkün değil. Antep'e gideyim, orada akrabalarım var, ailemi oraya bırakayım.

SAJOUS – *(Sertçe.)* Olmaz!

ALİ RIZA – Çattık yahu! O halde, Harput'a gideyim.

SAJOUS – *(Ayağa kalkar. Daha çok kızmıştır.)* Hayır! Sen Mustafa Kemal Paşa'ya bağlısın. Sivas'a gitmek istiyorsun! Evet, evet cidden Sivas'a gitme niyetindesin. Ama, Adana'ya gideceksin!

ALİ RIZA – Peki Adana'ya gidelim. Üç gün izin verin, hazırlanmak için.

DEPIOR – Mümkün değil! İstersen aileni al, istersen yalnız git!

SAJOUS – Şimdilik bu kadar. Başka görüşmemiz var. Gösterilen yerde otur bekle! Asker!

(İki asker gelir.) Binbaşıdan gözünüzü ayırmayın. Dışarda bekleyin. *(Ali Rıza askerlerle çıkar.)*

DEPIOR – Bu adamı gönderdik mi tamamdır!

SAJOUS – Gidecek! Gidince de, cemiyet memiyet filan kalmaz.

DEPIOR – Eee, ne de olsa binbaşı bu. Silah tutmasını, savaş kurallarını iyi bilir.

SAJOUS – Evet bilir vede öğretir. Bu adama artık tahammülüm kalmadı benim.

DEPIOR – Benim de. Tutuklayalım gitsin!

SAJOUS – Tamam tutukluyoruz. *(Kağıdı imzalar, Depoir'e uzatır.)*

DEPIOR – *(Uzatılan kağıdı imzalar.)* Tamamdır. *(Dışarıya seslenir.)* Asker... *(Asker girer.)*

Binbaşıyı getirin! *(Ali Rıza iki askerle odaya girer.)*

DEPIOR – Evet gidiyorsun. Diyeceğin var mı.?

ALİ RIZA – Var! Ben bir askerim. Onurlu, şerefli bir Türk subayıyım. Aynı durumda siz olsaydınız. Bir Türk subayı, sizin davrandığınız gibi davranmazdı. Zannederim ki, vatanını canından daha çok seveni, Fransızlar da sever. Ben vatanımı severim. Bu ayıp mıdır? Vatan sevgisi taşımayan millet, özgür olabilir mi? Mustafa Kemal Paşa vatanını, milletini seviyor. Sevdiği için biz de, onu seviyoruz. Kadın, erkek, genç, yaşlı, herkes onun peşinden yürüyoruz. Yürümeye devam edeceğiz. Taa sonsuza kadar!

SAJOUS – Lafı uzatmayın binbaşı. Derhal Adana'daki Fransız Bölge Komutanlığına gidiyorsun.

ALİRIZA – Dediğiniz gibi olsun. Yalnız komutanlığı devretmem lazım.

DEPIOR – Olur. Askerlerle gider, devreder siniz. Nöbetçiler. Tutuklayın!

ALİ RIZA – Demek tutukluluğumuz şimdiden başladı, ha!

SAJOUS – Evet maalesef!

DEPIOR – Bir saat sonra yola çıkıyorsunuz.

ALİ RIZA – *(Gülümser.)* Allah kerimdir. Çıkarız inşaallah. *(Ali Rıza iki Fransız askeri ile çıkar.)*

DEPIOR – *(Oturur.)* Evet, bu iş tamam.

SAJOUS – *(Piposunu çıkarır.)* Tamamdır... Şimdi sıra yerli halkı, yavaş yavaş kendi tarafımıza çekmeye geldi... Ne dersin? Ne yapalım?

DEPIOR – *(Piposuyla oynamaya devam eder.)* Bence lidersiz kalan yerliler, kendilerine yeni bir lider bulmaya çalışacaklardır. Bu fırsattan yararlanıp, aralarını iyice açmak lazım. Birbirlerine düşmeliler.

SAJOUS – Güzel... İşbirlikçimiz olan, Ermeni ve Süryanilerden bazılarını, kışkırtıcı olarak görevlendiririz. Aşiretler birbirlerine düşman olur. Çatışmaya başlarlar.

DEPIOR – Böylece bana generallik...

SAJOUS – Bana da, eyalet sorumluluğunu verirler artık. Hah ha ha!

DEPIOR – *(Gülerek.)* Hah ha ha! Yazık oldu Ali Rıza'ya.

SAJOUS – *(Gülerek.)* Evet. Bir kaç gün sonra Ali Rıza... *(Eliyle idam işareti yapar.)* Asılır.

DEPIOR – Bu arada Reis'i gözden kaçırmamalıyız. Ermenilerden ve Süryanilerden, onun hakkında iyi şeyler duymuyorum.

SAJOUS – Evet iyi düşündün. Halk Reis'i oldukça tutuyor. Peşine adam takalım. Hatta adamlar. Aldığı nefesi bile saysınlar. Eğer, haddini bilmezse...

DEPIOR – *(Eliyle idam işareti yapar.)* Onu da devreden çıkarırız.

SAJOUS – Evet tamam. Hah ha ha.

ASKER – *(Telaşla içeri girer.)* Efendim! Efendim!

(Depior ve Sajous şaşırırlar.)

SAJOUS – Noldu? N e var?

ASKER – Kaçtı efendim, kaçtı.

SAJOUS – Kim kaçtı asker? Konuşsana kahrolası!

ASKER – Binbaşı Ali Rıza...

DEPIOR – Nee! Binbaşı mı?

ASKER – Evet efendim.

SAJOUS – *(Askerin üzerine doğru yürür, askeri pataklar.)* Salak herifler! Gerizekalılar! Bir adamı tutamadınız! Nereden kaçtı?

ASKER – Jandarma komutanlığından.

DEPIOR – *(Telefonu çevirir.)* Alo! Alo! Alo! Kahretsin! Alo... Alo... Ben Yarbay Depior! Jandarma komutanı Ali Rıza... Tutuklu iken, firar etmiştir. Tüm devriyelerin takibe çıkmasını, görüldüğü yerde tutuklanmasını, durmazsa vurulmasını emrediyorum! *(Hışımla telefonu kapatır.)* Demek kaçtın binbaşı! Görüşürüz seninle.

(IŞIKLAR SÖNER)

11 SAHNE

ANLATICI – Binbaşı Ali Rıza kaçmıştı. Kaçış planı, Binbaşı Ali Rıza, Fransız karargahına giderken yapılmıştı. Reis Hacı Mustafa, gerekli hazırlıkları yapmış, ilgili yerlere haber göndermişti. Fransız devriyeleri her yerde binbaşıyı arıyordu. Oysa Binbaşı Ali Rıza bey, çoktan Dügerli Aşireti Reisi Bekir Ağa'nın evine varmıştı bile.

(Köy evi. Kapı vurulur.)

BEKİR – *(Kapıya doğru gider.)* Kim o?

ALİ RIZA – *(Dışardan.)* Benim. Binbaşı Ali Rıza.

BEKİR – *(Kapıyı açmıştır.)* Buyrın, komtan beğim, buyrın. Hoşgelmişsen.

ALİ RIZA – *(El sıkışırlar.)* Merhaba Bekir ağa.

BEKİR – Merhaba komtan beğ! Şöyle geçin.

ALİ RIZA – G ecenin bu vaktinde rahatsız ettim...

BEKİR – O ne demek komtan! Öyle şey olır mı heç! Hanemize şeref verdiy.

ALİ RIZA – Sağolasın Bekir ağa.

BEKİR – Hayırdır i nşaallah? Hangi rüzgar attı, buralara...

ALİ RIZA – Rüzgar atmadı Bekir ağa. Firar ettim.

BEKİR – *(Şaşırır.)* Firar mı ettiy? Nasıl oldı?

ALİ RIZA – Fransız komutanlığı, beni görevden alarak tutukladı. Yanıma muhafız verip beni karargaha götürüyorlardı... Sağolsun cemiyetteki arkadaşlar,

tutuklandığımı öğrenmişler. Bir kaçış planı hazırlamışlar. Karargaha giderken, bir kargaşalık çıktı. Askerlerin elinden kurtuldum. Hekimdede mahallesinden geçip, Sırrın köyüne... Ordan da, Karaköprü köyüne geldim. Karaköprüden de buraya...

BEKİR – *(O sırada kahve cezvesi ile ilgilenir.)* Hoş geldiy safa getirdiy. Başım gözüm üstünde yeriy var beğim. *(Fincana kahve kor.)* Hele bi mırramızı iç...

ALİ RIZA – Sağolasın.*(Kahveyi içtikten sonra.)* İşte böyle.

BEKİR – Yav sanki film gibi kaçmışsan komtan beğ. Cemiyetteki arkadaşlar nasıllar?

ALİ RIZA – İyiler. Hepsi de, bir gün evvel kurtulmanın planını yapıyorlar. Davamız kolay dava değil ki...

BEKIR – Doğrı söylersin kumandan. Dava kolay değil. Var olma davası.

ALİ RIZA – Evet, Bekir ağa. Dava, vatan davası, millet davası, bayrak davası. Namus davası bu dava. *(Durgunlaşır.)* Fidan gibi gençlerimizin, kanlarıyla sulanmış aziz vatanın davasıdır... Allah'ın izniyle zafer bizimdir ağa...

BEKİR – İ nşaallah beğim bizimdir. Başka çaresi yok bu işin.

ALİ RIZA – Yalnız...

BEKIR – Evet beğim yalnız...

ALİ RIZA – Korkarım ki peşime düşmüşlerdir. Takip ettilerse, bir tatsızlık çıkmasına fırsat vermeyelim.

BEKİR – Komtan ben şimdi gerekeni yaptırram. Civardaki aşiretlerle toplantılar yaptıh. Urfa'dan gelecah haberi bekliyıh. Hazırlıhlar tamamdır komtan beğ. *(Ayağa kalkar.)* Hem beğim, sen rahatiye bah. Ben yimek hazırlatım...

ALİ RIZA – Zahmet etme Bekir ağa...

BEKİR – *(Çıkmaya hazırlanır.)* Ne zehmeti beğim. Ben şimdi geliyem. *(Çıkar.)*

(IŞIKLAR SÖNER)

12 SAHNE

(Sorgu odası.Fransız Karargahında iki Fransız askeri, bir ana ve oğlunu sorgularlar. Ana ve oğul sandalyeye bağlıdırlar.)

1.ASKER – Söyle bakalım binbaşı nerde?

KADIN – Oğlımın bişeyden haberi yohtır.

2.ASKER – Sen konuşma kadın! *(Gence döner.)* Söyle bakalım binbaşı nerde?

İBRAHİM – Bilmiyem.

2.ASKER – Demek bilmiyorsun. Al o zaman! *(Gencin sırtına vurur, kadın ağlar.)*

KADIN – Durun vurmayın.

1.ASKER – S us be moruk! Kes sesini! Bana bak pis asi! *(Gencin saçından tutarak kaldırır.)*

Binbaşının nerede olduğunu söylemezsen, çok fena şeyler olacak.

İBRAHİM – Bilmiyem.

1.ASKER – *(Gülerek.)* Bak yaşlı anana eziyet çektireceksin. Acı çekmesini istemezsin değil mi? Gözünün önünde... *(Güler.)* Hah ha ha...

İBRAHİM – *(Nefretle.)* Yaklaş biraz, siye binbaşının yerini söliyim. *(Asker gelir, yaklaşır. 1. askerin yüzüne tükürür.)* Tüü.

1.ASKER – Vayyy pis köpek! Geber! *(Tabancasını çıkarır, 2 el ateş eder. Genç ölmüştür. Kadın sandalyesinden kalkmaya çalışır ve feryat etmeye başlar.)*

KADIN – Oğlum İbrahim! Hayınlar! Gavurlar! Zalımlar! Alçak herifler... Ne istediyiz oğlımdan! Yigitseyiz Ali Rıza begin karrşısına çıkın! Sizin gibilere, bıralar mezar olacağ mezar! *(2.Asker kadını tutmaya çalışır. Kadın iplerinden kurtulur. 1.Askere doğru koşar, asker silahını doğrultur. 2 el ona ateş eder. Kadın yere yığılırken, 1.Askerin yakasına yapışır.)* Eşhedü... Enla ilahe illalah... *(Düşer. Fonda bir hoyrat okunur ve perde kapanır.)*

(IŞIKLAR SÖNER)

II.PERDE

1. SAHNE

(Ev. Şark odası şeklinde düzelenmiştir. Onikiler oturmaktadırlar.)

REİS – Hacı İmam sokak tarafındaki odada müziğe başlasınlar. *(Hacı İmam kalkar çıkar. Fonda Urfa türküleri söylenmeye başlar. Hacı İmam geri gelir.)*

HACI İMAM – Aynen dediğiy gibi Reis. Fransızlar bu sıra gecesi işine, iyi inandılar.

REİS – Ağalar... Kardaşlarım! Urfa'mız kan ağlamahtadır! Bu zulum, bu işkence artıh sona ermelidir! Zafere ulaşmah, kolay olmayacaktır. Mücadelemize engel olmah isteyenler, aralıksız bir şekilde çalışmahtadırlar. Binbaşı Ali Rıza'nın, firar etmesine, Fransızlar köpirdiler. Bu yüzden halka eziyet etmağa başladılar. Allah'a çok şükür, Ali Rıza bey hakkında çıkarılan, dedikodular asılsız çıktı.

ALİ AĞA – Hacı Kamiloğlı doğrı söler. Fransızlar maalesef bazı kimseleri kandırmayı başarmıştır.

G. OSMAN – Hüseyin Pertev Efendi ve Suruç Kaymakamı Mesut Bey'in, Adana'ya gönderilmeleri, halk üzerinde olımsız hava bıraktı.

B. İMAM – Ağalar! Hemen hemen, her gün bir kaç kişi sebepsiz yere ya tutıhlanıy, yada evi dükkanı basılıy. Halkın sabrı daşmıştır.

REİS – Haklısınız. Ancak bu durumda, mücadeleyi kurallarına göre sürdürmemiz, bizim için daha münasiptir. Hemen harekata başlamamız, bizim için istemediğimiz sonuçları doğurur endişesindeyem. Mustafa Kemal'in emri de, gerekli şartlar oluştuğu zaman, büyük harekatı başlatın, şeklindedir. *(Adil Hulusi girer.)*

A. HULUSİ – Ali Rıza Bey'den gizli bir pusula geldi. *(Cebinden bir mektup çıkarır. Okur.)* "Sağsalim Viranşehir'e geldim. Salih El Abdullah ve 20-25 adamı Siverek sınırına kadar beni izledilerse de, önceden haber aldığımdan yönümü değiştirerek Viranşehire geldim. Özel bir haberciyle, Siverekli Ali Efendi'ye gönderdiğim mektuplar alınmış mıdır? Buraya geldiğimi Sivas, Diyarbakır ve İstanbul'a bildirdim. Burada da kuvvetimiz vardır. Siyasi durumumuzun, askeri bir harekata uygun olup olmadığı, Sivas'dan sorulacaktır. Alınacak emire gore, hareket edeceğiz. Hacı Mustafa Efendiye söyleyiniz, benim düştüğüm duruma düşmemek için, çok dikkatli hareket etsinler. Arkadaşlara bildiriniz, Urfa'ya dönmemiz pek yakındır. Son durumdan ve Fransız karekatından bilgiler gönderiniz. Allah'a emanet

olunuz. Silah arkadaşınız, dava arkadaşınız Ali Rıza.

REİS – *(Dalmıştır.)* Vay Binbaşı Ali Rıza vay... *(Gözlerini ufukta gezdirerek.)* O gün çok yakın. Kendi toprağımızda, kaçak duruma düştüh.

HACI İMAM – He ya ağam. Hemde ne kaçağ! Allah'a yemin olsın kı. Mübarek nazlı bayrağımızı, çiftkubbe de, kalada dalgalandırmadan ölmağ, bıza haram olsın!

MAHMUT – Hacı İmam bi dekke...

HACI İMAM – Ne bi dekkesi Mahmut ağa.

MAHMUT – *(Gülümseyerek.)* Yav ağey tamam! Anladığ. Ama bele giderse onikiler zayıf düşecah...

HACI İMAM – *(Şaşırır.)* O niye lo ?

HALİL AĞA – Niyesi var mı ağam! Hanı çiköftemiz? Yoksa, fransızlar onı da mı yasahladı?

HACI İMAM – Yav heç unıttığ. Kusıra bahmayın ağalar. Şimdi başlarıh. *(Ayağa kalkar.)* Yav kardaşım, aha bı ecnebiler adamda akıl bırakmadılar ki! *(Çıkar.)*

M. ÇAVUŞ – Allah kerimdir.

REİS – Evet Allah kerimdir. Cenab-ı Mevlam bızı darda koymaz inşaallah. Sen ne düşünisen Barutçuzade?

B. İMAM – *(Sıkıntılıdır.)* Valla ne düşınım. Bu gavurların kıydığı canlar, bi an gözımın önınden geçtiler...

REİS – Günü geldı mı, hepsının hesabı sorulacah ağam! Sorulacah!... Arkadaşlar, Ali Rıza beg, daha önce kararlaştırdığımız şekilde,aşiretlerin desteğini sağlamaga çalışıy. Aşiretleri biraraya getirmeğa çalışıy. Bu pusuladan anladığım kadarıyla, bir terslih yoh. Ayrıca şehirde, Fransızların kandırdığı bazı korkahlar, Sivas'a şunu bıldırmışler. *(Cebinden bir kağıt çıkarır. Açar, okur.)* Temsil Kurulu Başkanlığına Sivas. Bütün varlığı ile milli emellere hizmet eden Urfa ahalisi, memleketin durumunu, sancaktaki unsurların cahil uyruklarını göz önüne alarak, konferansın kararma kadar, sessizlik ve asayişi korumaya ve siyasi temsilcileri ikna edici tarihi belgelerle ve protestolarla meşru haklarını ispata karar vermiş iken; bunun aksine hataya bulaşmış hareketiyle, Fransızların müdahalesi sonucunu doğurup, memleketin, kamuoyunun fikirlerini karıştırıp işten el çektirilen ve o tarafa geçmiş olan Jandarma eski Kumandanı Binbaşı Ali Rıza, memleketimiz adına, temsil kurulu adına, temsil kurulu huzurunda hiç bir söz söylemek yetkisine sahip olmadığından, açıklama ve tekliflerinin kabule değer görülmemesini arz eyleriz. " İşte, maalesef kurtuluşa inanmayanlar, mücadelemizi bu şekilde zorlaştırıyorlar.

ALİ AĞA – Bı keder hırpolığ yapılmaz ki!

G.OSMAN – Ulan bunları yakalayacahsan...

REİS – Öyle olmaz ağalar. Bu durumda, aramızda çıkacak en küçük anlaşmazlıh, düşmana verilecek en büyük silahtır. Zamanı gelince, bu yapılanların hesabı sorulur. Kol kırılır yen içinde kalır.

ALİ AĞA – Kalır ama...

G.OSMAN – Adamın da anasını ağladır!

(IŞIKLAR SÖNER)

2.SAHNE

ANLATICI – *(Elinde birkaç kağıt, belge vardır.)* Aralık 1919'dayız. İşgal alabildiğine devam ederken, Urfalılar Onikiler'in önderliğinde, kurtuluş harekatını planlıyorlardı. Tüm hazırlıkların tam olması için yoğun çaba sarfediliyordu. Davaya muhalif olanlar ise, mücadeleyi zorlaştırmak için, her fırsatı iyi değerlendiriyorlardı. Binbaşı Ali Rıza şehir etrafında, askeri harekat için gerekli hazırlıkları yapmaya devam ediyordu. Bu arada Jandarma Komutanlığına ise, Ali Saip bey atanmıştır. Yüzbaşı Ali Saip bey, önceleri sessiz kalarak, şehirdeki durumu inceliyordu.

(Jandarma komutanının odası. Ali Saip, Adil Hulusi, Teğmen Hüseyin oturur.)

ALİ SAİP – Arkadaşlar, uzun zamandan beridir yaptığım gözlemlerim sonucunda, tespit

ettiğim durum, maalesef aleyhimizedir. Ancak, ahalinin topyekün bir saldırıyı umutla ve şevkle beklediğini gördüm. Şu anki durumumuz, her ne kadar mantık kurallarına göre, işgal kuvvetleri karşısında zayıf ise de, gerek şehir dışında ve gerekse şehir içersinde yürütülen hazırlıkların, işgal kuvvetlerince önceden bilinmesi ihtimali, beni oldukça düşündürüyor.

A. HULUSİ – Komutanım, yapılan tüm hazırlıklar işgal kuvvetlerince bilinmeyecek. Tüm haberleşmeler, şifreyle, sadece belirli kimseler arasında olacak şekilde yürütülmektedir.

T. HÜSEYİN – Ayrıca şehir dışında, arazide haber ettiğimiz an, 1000 küsür civarında bir milis kuvvetimiz mevcuttur.

ALİ SAİP – İ şte... Olayın en önemli yanı da bu. Aşiretlere mensup bu milisler, gerektiği şekilde kumanda edilmezse, planlı bir askeri harekatı zorlaştırabilirler endişesindeyim.

A.HULUSİ – Kumandanım, aşiret ileri gelenleriyle, muhtelif zamanlarda yapılan görüşmelerde, kurtuluş harekatında, hangi mevzileri tutacakları, hangi noktalarda saldırıya geçecekleri, bütün detayları ile belirtilmiştir.

ALİ SAİP – Peki ,sizce mevcutta sorun var mı?

A.HULUSİ – Yok komutanım.

T.HÜSEYİN – Yok kumandanım... Yalnız.

ALİ SAİP – Evet, yalnız?

T.HÜSEYİN – Efendim işgal güçleri boş durmayıp, halkı birbirine düşürmek için, bazı safsatalar çıkarmaya başladılar.

ALİ SAİP – Ne gibi?

T.HÜSEYİN – Efendim, aşiretlere Fransız işgalinin zarar değil, yarar getireceği. Etnik ayrımcılık yapıldığı şeklinde.

ALİ SAİP – *(Masaya vurur.)* İşte şimdi zorlu noktaya geldik! Bu adamlar bizi birbirimize düşürmede ustalar.

A.HULUSİ – Daha önce Ermeniler, Süryaniler kandırılarak, bu zulume ortak edildiler. Şimdi de aynı numarayı, kardeşi kardeşe kırdırmak için yapacaklar.

ALİ SAİP – Hüseyin! Hemen bir bildiri yaz! Zamanı çok iyi değerlendirmeliyiz.

T.HÜSEYIN – Emredersiniz kumandanım.

ALİ SAİP – Sen Adil! Derhal cemiyete son durumu bildir. Mümkün olan en kısa sürede, toplanmamız gerektiğini ilet. Haydi doğru Reis'in yanma git.

A.HULUSİ – Emredersiniz kumandanım.

(Adil Hulusi selam verip çıkar.)

(IŞIKLAR SÖNER)

3. SAHNE

(Belediye Reisi'nin odası, Reis ile Güllüzade İbrahim konuşurlar.)

BEHİYE – *(Dışardan sesi gelir.)* Bırakın hele! Reisi göracağam!.

(İçerdekiler sesi duyar, masadan kalkarlarken, Behiye ile Fatma içeri girmiştir.)

BEHİYE – *(Kızgın.)* Reis! Reis! Irz , namıs, elden gidiy!

FATMA – Sızın bı işi çözecağiyız yok!

BEHİYE – *(Reis'e doğru yaklaşır.)* Hele fesi ver! *(Masadaki fesi alır, başındaki yazmasını Reis'e doğru uzatır.)* Şerefimiz, namısımız, beş paralıh olmıştır.

FATMA – Bı gavırlara yaptıhlarınm cezasını vermezseyiz, bırahın bız verah!

REİS – *(Yazmayı masaya kor, şaşırmıştır.)* Analarım, bacılarım noldı?

BEHİYE – Daha nolsın Reis! Bögın iki Fransız askeri, Vezir Hamamına girdi. *(Ağlamaya başlar.)* Kadınlar içerdeyken.

REİS – *(Büsbütün şaşırır.)* Hamama mı girdiler?

FATMA – He ya! İçerdeki kadınlara sataştılar! Behiye abla, tası kaptığı gibi askerlere hücum etti. *(Ağlar.)*

G.İBRAHİM – Aman yarabbi!

BEHİYE – Çarşiya kadar kovaladım,ama yakalıyamadım namısızları!

REİS – *(Ayağa kalkar. Öfkesinden masaya yumruğunu vurur.)* Namussuzluğun bu

kadarı da olmaz! Bu hayvanlar kendilerini ne sanıyorlar!

G.İBRAHİM – B ınlar alçah! Namıssız! Resmen eşkiya yav...

BEHİYE – R eis,ne olacağ bele! Namısımıza gavurın eli uzanırsa... *(Ağlamaya başlar.)*

REİS – Ağlamakla olmaz bacım. Zamanı gelince, bunların bir bir hesabı mutlak sorulacahtır! Unutmayın, her işin bir sonu, her kışın bir baharı vardır. Biz şimdi kara, hem de kapkara bir kıştayıh. Eğer bınların hesabını sormazsam... Biye de Hacı Kamiloğlu Mustafa demesinler.

G.İBRAHİM – Yetti artıh lo! Fransıza Urfa dar gelecah. Şerefim, nikahım hakkı için yemin ediyem bacılar!

FATMA – Behiye abla, kalk gidah. Reis gereken neyse yapar artık. *(Ayağa kalkarlar.)*

REİS – Bacım siz hiç merak etmeyin. Bizim de yapacağımız şeyler var elbet! Zamanı gelince, görürsüz yapacağımızı! Hem yanıyıza iki kişi verim. Öyle gidin eve. Yolda Fransızlardan, Ermenilerden birileri filan size rastgelirse...

BEHİYE – Hele bi çıksınlar! Parça parça ederem onları....

FATMA – Biz kendi başımıza giderih. Merak etmeyin. Hade abla. *(Çıkarlar.)*

G.İBRAHİM – Ağam Fransızlara karşı, harekete geçmenin zamanı gelmiştir artıh.

REİS – Doğru söylisen. Bir an evvel hazırlıhlarımızı tamamlayıp, Fransızların karşısına çıkah. Ya ölmeyi, ya da hür yaşamayı seçeceğiz. *(Kapı vurulur. İçeri Hacı İmam, Güllüzade Osman, Nebozade İmam ve Şellizade Ali ağa selam vererek girerler.)* Aleykümselam ağalar. Hepiniz hoşgeldiyiz.

G.İBRAHİM – Arhadaşlar biraz evvel çok kötü bir olay oldı.

N.İMAM – Duydugımız doğrıysa...

G.OSMAN – Şehir çalkalaniy Reis. Mahalle aralarında yer yer millet ayahlanmış.

REİS – İ ki Fransız askeri, bugün Vezir hamamına girip kadınlara sataşmışlar.

G.İBRAHİM – Fattaney Behiyesi de askerleri çarşiya kader kuvalamış.

ALİ AĞA – Aman Allah'ım!

H.İMAM – Sonra?

REİS – Sonrası, kadınlar buraya geldi... Arkadaşlar! Bugüne kadar namusumuz ve şerefimiz için yaşadıh! Ata yadiğarı olan bu şehirden, göçüp gitmemize imkan yohtur. Toprah sırtta taşınmaz! Bu toprahlarda doğduh, bu topraklarda da ölecegız! Fransızların ve işbirlikçileri Ermenilerin yaptıhları, yanlarına kesinlikle kalmamalıdır! Yarın bir başkası kapımıza dayanır, evimiz bile bize haram olur. Öyle bir ders verilmeli

ki, kıyamet kopuncaya kadar bir daha bu topraklara düşman askeri ayah basamasın...

G.OSMAN – *(Belindeki kamasını çekerek.)* Bu kama en az yüz Fransızı paklar!

ALİ AĞA – Paklar ama... Karşımızdaki aşiret değil ki... Düveli muazzama.

N.İMAM – Evet doğru.

G.İBRAHİM – Kim olursa olsun! Yeter ki biz birlik halinde olalım.

REİS – Arkadaşlar, hazırlıkları hızlandıralım. Bıçah kemiğe dayandı. Şehir dışında bulunup ta, davamıza destek vermeyen bütün aşiretlere, Fransızların şehirde yaptıhlarım anlatın. Eğer bize destek olmazlarsa... Fransızların onlara da zarar verecağını söyleyin.

H.İMAM – Artıh ok yaydan çıhmıştır arhadaşlar.

REİS – Arkadaşlar! Öncelikle Kuvayı Milliyenin güçlü olması gereklidir. Mutasarrıf Beyle, Fransız kumandanına olayı protesto etmeye gidecağam. Eğer bizi dinlemeyip şehirden çıhmazlarsa... Sonucına katlanırlar. Fransızlara şehir içersinde, vurkaç taktiği ile ağır darbeler vuracağız. Bu arada şehirde kontrolü kaybetmememiz lazım. Olay duyulmuştur. Sizler de, halkı kendi başlarına hareket etmemeleri için, uyarın. *(Mutasarrıf girer.)*

MUTASARRIF – Olanları duydunuz değil mi?

REİS – Biz de sizin yanınıza geliyorduk. Arhadaşlarla konuştıh Mutasarrıf Bey. Halk galeyana gelmeden, kontrolü elimize alıp, kararlaştırdığımız planı bir an evvel uyğulayalım. Evet arkadaşlar dağılalım. Mutasarrıf Bey buyrun, Fransız kararğahına gidip, olayı protesto ettiğimizi bildirelim.

MUTASARRIF – Çok iyi olur. Çıkalım.

REİS – İsterseniz arhadaşlarla beraber gidin. Ben tek gideyim. Ne olır, nolmaz! İkimiz aynı anda, ortalıh zaten karışıh.

MUTASARRIF – Peki Reis. Ben arkadaşlarla beraber, senden gelecek haberi bekliyoruz. Merak etme, yirmi kişilik bir grup hazır bekliyor.

REİS – Tamam Mutasarrıf Bey. Çok iyi olmış. Eğer binadan silah sesi duyarsayız. Binayı kökınden havaya uçurın. Size vasiyetimdir.

(IŞIKLAR SÖNER)

4.SAHNE

(Fransız karargahı.)

SAJOUS – Gelişmeler istediğimiz gibi olmuyor.

HAUGER – Doğru. Ama ne yapabiliriz ki?

SAJOUS – Yeni gelen yüzbaşı kayıplara karışmış. Peşine taktığımız adamımız, şehir içersinde olmadığını bildiriyor.

HAUGER – Korktuğundan ortaya çıkamıyordur.

SAJOUS – Şimdi bu durumda... *(Parmağını kafasına götürür, düşünür.)* Evet bu durumda, kurdukları birlik dağılır.

HAUGER – Evet tam isabet!

1.ASKER – *(İ çeri girerek selam verir.)* Efendim önemli gelişmeler var.

SAJOUS – *(Şaşırır.)* Ne gibi?

1.ASKER – Şehrin etrafındaki gözetleme noktalarından ve işbirlikçilerimizden aldığımız bilgilere göre, Türkler şehri sarmaya başlamışlar.

HAUGER – *(Kızgın.)* Ne demek sarmaya başlamışlar! Siz ne yapıyorsunuz? Niçin dağıtmak için önlem almıyorsunuz?

1.ASKER – Efendim,Türkler dört bir yandan harekete geçmişler.

SAJOUS – *(Kızgın.)* Salaklar! Ahmak adamlar! Elinizdeki silahları ne diye aldınız? Bütün birliklere alarm verilsin ve hazır beklesinler!

1.ASKER – *(Selam verir.)* Başüstüne efendim. *(Çıkar.)*

SAJOUS – İ şte şimdi papazı bulduk!

HAUGER – Evet, neler yapılması gerektiğine hemen karar verelim. Reis'i çağırtsak...

SAJOUS – *(Memnun.)* Evet. İyi fikir. Neler planladıklarını öğrenmeliyiz. Asker!

2.ASKER – *(Girer.)* Komutanım.

SAJOUS – Çabuk belediye Reisi'ni buraya getirin! Çok çabuk, derhal!.

2.ASKER – *(Selam verir.)* Emredersiniz. *(Çıkar.)*

HAUGER – R eisin ağzından laf almak imkansız gibi. Acaba ailesinden birilerini içeri tıksak... Kahretsin yine de konuşmaz ki!

SAJOUS – Merkezden beklediğimiz kuvvetlerden bir haber var mı?

HAUGER – Var. Unuttum söylemeyi. 5000 süvari ile 7000 piyade ve çok sayıda top ve mühimmat geliyor. Asker sayısı ve cephane olarak, çok çok iyi duruma geleceğiz...

SAJOUS – *(Ellerini birbirine sürter.)* Güzel! Günün en iyi haber... Demek şehri kuşatıyorsunuz! Kuşatın bakalım...

REİS – *(O sırada Reis içeri girer. Kızgındır.)* Size adam diyecağam... Ama adamlıhtan nasibiyizi almamışız ki! Eğer sizde zerre i miskal, şeref ve haysiyet varsa... Kadınların değil, bizim karşımıza çıhın. Hamama girip, kadınlara sataşmah... Alçahlıhtır! Namussuzlıhtır! Hayvanlıhtır! Sonı olmıyan bir yola girdiyiz! Eğer bir parça aklıyız varsa, hemen Urfa'dan gidersiz! Yoh kalmahta ısrar ederseyiz... Urfalılar ayağa kalhtılar!

HAUGER – *(Korkmuştur.)* Sa... Sakin olun. Reis Efendi.

SAJOUS – Şöyle oturun. Bu ne kızgınlık?

1.ASKER – *(Heyecanla içeri girer.)* Efendim.

SAJOUS – Ne var? Noldu?

1.ASKER – Efendim bir ültimatom geldi.

SAJOUS – *(Ayağa kalkar. Askerin uzattığı kağıdı alır, açar.)* Nee, ültimatom mu?

HAUGER – *(Gülerek.)* Çıldırmış olmalı bunlar!

REİS – *(Gülümser.)* Evet hürriyet çılgını bunlar.

SAJOUS – *(Kağıdı hızla okur.)* Tüh küstah!.

HAUGER – *(Kağıdı alır ve yüksek sesle okur.)* Fransız işgal komutanlığına... Yüzyıllardan beri, özgür ve egemen yaşamış bir millet, istila ve esirliği kabul edemez. Wilson ilkelerine ve mütareke hükümlerine aykırı olarak, gittikçe artan gaddarca ve zalimce istilaya karşı, kutsal haklarımızın korunmasına fiilen karar vermiş bulunuyoruz... *(Oturur. Bu sırada Sajous düşünceli bir şekilde yüzünü kaşır.)* Urfa'daki misafirliğinize, daha fazla izin vermemiz mümkün değildir. Yapılan mütarekeye aykırı, işgalinizi şiddetle rededer, 24 saat içersinde Urfa'mızı terk edip boşaltmadığınız takdirde, kesin harekata girişileceğini ve dökülecek kanların sorumluluğunun size ait olacağını bildiririz. Hıristiyan yurttaşların her türlü hakları, mahfuz edilecektir. Urfa'yı boşaltmaya muvafakat ettiğiniz takdirde, sınırlarımızın dışına kadar, serbestçe

gidebileceğinize güvence veririz. Kuva-i Milliye Kumandanı Ali Saip.

SAJOUS – Bunun anlamının ne olduğunu sana göstereceğim Ali Saip!

HAUGER – R eis Efendi bu ne demek?

REİS – *(Sakin.)* Ne demek, ne?

SAJOUS – Bak Reis. Daha bu gün, 12.000 kişilik asker ve çok miktarda top geldi.

REİS – Bu kadar askeri Urfa'da yerleştirecek yer yoktur. Şehirdeki tüm evlere yerleştirirseniz, ancak sığar. Hem onikibin kişi değil yüzoniki bin kişi gelse de boştır.

SAJOUS – Ayrıca cezaevinde bulunan bütün mahkumlar, Fransa adına savaşmak koşuluyla serbest bırakılacak.

REİS – Boşuna dedim ya, boşuna!

SAJOUS – Boşuna mı?

REİS – Evet boşuna. Bakın Urfa daki misafirliğiniz diye yazılmış. Siz buraya devletinizin gücüne güvenip te geldiniz. Bu toprahlarda yaşayan insanların onurunu, şerefini unuttunuz. Kim ki bunu unutur... Cezasını çeker! Daha bir kaç saat evvel, askerleriniz kadın hamamına girecek kadar alçaldı. Ateşle oynadınız! Ateş elinizi yakmaya başladı. Artık ok yaydan fırladı. Geri dönülmesi mümkün değil. Belediye Reisi olarah, şehri terketmenizi salık veririm.

SAJOUS – Görürüz.! Mümkün mü, değil mi? Görürüz... Şimdi size güle güle.

REİS – Zavallılar. *(Çıkar.)*

HAUGER – Bunlara birşeyler oldu.

SAJOUS – Reisi daha önce hiç böyle görmemiştim.

HAUGER – İtiraf edeyim ki, bir an korkumdan bayılacağımı zannettim.

SAJOUS – Anlaşılan, bize karşı koyacaklar.

2.ASKER – Efendim Antep ve Maraşla olan hatlarımız kesilmiş.

HAUGER – Ne kesik mi? Nasıl olur, nasıl kesilir.?

2. ASKER – Merkezle irtibat kuramıyoruz . Ayrıca şehir çevresindeki devriyelerimiz, Türklerin sayılarının gittikçe arttığını bildiriyorlar.

SAJOUS – Yazıklar olsun size!

2. ASKER – Efendim, şehire giren bütün yollar kesilmiş vaziyette.

SAJOUS – *(Son derece kızgın.)* Defol ahmak herif! Defol! Bir avuç insanla baş edemediniz! *(2.Asker çıkar.)* Alex! Alex!

ALEX – *(İ çeri girer selam verir.)* Buyrun efendim.

SAJOUS – *(Kızgındır.)* Kağıt kalem al ! Yaz... Bunlara haddini bildirmek için geç bile kaldık!

ALEX – Hazırım efendim.

SAJOUS – Yaz... Civardaki bütün aşiretlere ... Yazdıklarınızı aldım... Sizlerle savaş halinde değiliz... Arazilerin boşaltılması emri... General Guaraud'un *(Gavro'nun)* iznine bağlıdır... Ona istediklerinizi bildirdim... Aramızda bulunan samimi bağları zedeleyecek... Durumların önlenmesi için... Gelecek haberi beklemeniz rica olunur... Bu cevabın mutlaka çabucak geleceğini... Ümit ediyorum... İmza Sajous.... Derhal aşiretlere gönderelim Alex!

ALEX – Emredersiniz efendim.

HAUGER – Neden cevabı aşiretlere gönderiyoruz?

SAJOUS – Bakın cevabı bunlara gönderirsek, Kuva-i Milliye'yi tanımış oluruz. Ama aşiretlere gönderirsek, onları tanımadığımızı göstermiş oluruz.

ASKER – *(İ çeri girip, selam verir.)* Efendim bir haberci getirdi. *(Elindeki kağıdı Sajous'a verir.)*

SAJOUS – *(Merakla kağıdı açar.)* Nedir acaba? *(Kağıda bakar, sonra olduğu yere oturur. Taş kesilmiş gibidir.)*

HAUGER – *(Oldukça meraklanmıştır.)* Ne oldu? Ne oldu? *(Kağıdı alır, okumaya başlar.)* Ma... Ma... Maraş... Türklerin eline geçmiş... Kahretsin! Neler oluyor bize! *(Bağırmaya başlar.)* Bir avuç baldırı çıplak adamla, baş edemeyecekmiyiz! Bu gün Maraş kurtuldu, yarın...

SAJOUS – *(Ayağa kalkar.)* Yarın Antep! Öbürgün Urfa... Hayır! Büyük Fransa hükümeti, elbette birkaç çapulcuyla başedecek güçtedir... Maraş'ın kurtulması, bence oradaki Fransız komutanlığının bir hatasından kaynaklanmıştır... *(Sırıtmaya başlamıştır.)* Ama Antep ve Urfa kesinlikle bir daha Türk hakimiyetine giremiyecektir!

HAUGER – *(Ayağa kalkarak.)* Giremeyecek ama, şehirde ve şehir çıkışlarında gitgide daralan bir çember içersine sıkışıyoruz...

SAJOUS – Komutan Hauger, günü geldiğinde Türkler, Fransız ordusunun karşısına dikilmenin cezasını çok ağır şekilde ödeyeceklerdir! *(Dolaşır.)* Hem şunu unutmayın, merkezdekiler durumumuzu biliyorlar. Şu anda aleyhimize olan şartlar, çok yakın bir süre sonra lehimize dönecektir. *(Sırıtır.)* İşte o an geldiğinde, bütün bunların hesabını tek tek soracağım!

HAUGER – Bundan hiç şüphem yok. Canım kahve çekti! Sen de alır mısın?

SAJOUS – Evet.

HAUGER – Öyleyse yürü gidiyoruz. *(Kalkar. Sajous'a doğru gider, kolundan tutar.)*

SAJOUS – Nereye gidiyoruz?

HAUGER – Kahve içmeye. *(Sajous da ayağa kalkmıştır. Kapı önünde.)* " Nereye?" diye sorma. Şu berbat yerde, kahve

içebileceğimiz bir tek yer var. Orası da bayan Holmes'in yetimhanesi.

SAJOUS – Haklısın. Hem kendi kahvemizi de tüketmemiş oluruz. Hah hah ha! *(İkisi de çıkar.)*

(IŞIKLAR SÖNER)

5.SAHNE

ANLATICI – 12 Şubat 1920. Maraş'ın Fransız işgalinden kurtulduğu haberi, Urfa'daki işgal kuvvetleri arasında şok etkisi, Urfa'lılar da ise bayram sevinci yaratmıştı. Şehirdeki gerginlik gittikçe artıyordu. Gerek Maraş'ın kurtulması ve gerekse şehir etrafında mevzilenen Kuvva-i Milliye kuvvetlerinin baskınları sonucunda, iyice bunalan Fransızlar, bunun acısını, sudan sebeplerle tutukladıkları sivillerden çıkarıyorlardı. Kuvva-i Milliyeciler imkansız bir zaferi başarmak için, var güçleri ile mücadele ediyor, şehir dışındaki aşiretlerin desteğiyle, Urfa'yı ablukaya almışlardı. Şehre giriş ve çıkışlar milislerin kontrolüne girmişti. Urfalılar zafer zamanının yaklaşmakta olduğunu hissediyorlardı.

(Fransız Karargahı)

SAJOUS – *(Elindeki kağıdı hızla masaya doğru fırlatır. Son derece kızgındır.)* Küstahlar! Bunlar iyice şımardılar! Teslim

olmamız için, habire ültimaton gönderiyorlar!

HAUGER – Hıh! Bunların ültimatonunu kim takar!

SAJOUS – Bütün bunları, burnunuzdan fitil fitil getireceğim! Şehri terkedersek, can ve mal güvenliğimiz Kuva-i Milliyenin güvencesi altında olacakmış!

HAUGER – *(Gülerek.)* İ nsan ancak bu kadar maceraperest olabilir!

1.ASKER – *(Selam verir.)* Komutanım karargaha gelen erzak yolları, Türklerin eline geçti.

SAJOUS – Ne demek oluyor bu? Siz ne güne duruyorsunuz! Ahmak herifler! Onların elinden, siz de geri alın!

1.ASKER – Efendim milislere karşı koymamız mümkün değil...

HAUGER – Bana bak asker! Sana düşüncelerini soran olmadı!. Elinizdeki silah ve cephane milislerde yok! Kazma ve kürekle, size saldıranlara karşılık veremiyorsanız! Kabahati kendinizde arayın!

SAJOUS – Bir fikrim var. Karargahta ki askerlerle, erzak temin ettiğimiz yolları bombalayın. Taş üstünde taş koymayın. Karşınıza çıkan olursa... En ağır şekilde karşılık verin!

1.ASKER – Emredersiniz efendim. *(Selam verir, çıkar.)*

SAJOUS – Adamlarımız buraya, sanki güneşlenmeye gelmişler!

2.ASKER – *(Selam verir.)* Efendim! Suyumuz çok az kaldı.

SAJOUS – Ne demek az kaldı?

2.ASKER – *(Sajous'un beklemediği tepkisi karşısında korkmuştur.)* E... E... Efendim su şebekesi, saldırılar sonucu devre dışı kalmıştı... Bir süredir kuyulardaki suları kullanıyoruz. Ama onlar da bitmek üzere.

HAUGER – Bana şu karargahta, doğru dürüst bir haber getirecek adam yok mu?

SAJOUS – Demek suyumuz da tükendi! *(Askere doğru yürür.)* Şimdi de sen, susuz kalacağımızı söylemeye geldin. *(Bağırarak.)* Aptallar! Siz ne yapıyorsunuz bu lanet yerde! Gördüğünüz her Türk'ü vurun! Yakaladığınız herkesi, kurşuna dizin! Geri zekalılar! Ahmaklar! Salaklar! Defol!

2.ASKER – *(Selam vermeden, korkarak çıkar.)* Pe... Peki efendim...

HAUGER – *(Sajous'un omuzundan tutar.)* Bu kadar üzülme dostum. Mahzenlerde, bize bir yıl yetecek kadar şarap var. Onları içeriz! Hah ha ha!

SAJOUS – Böyle bir anda şarap içmek nasıl aklına gelebiliyor, doğrusunu istersen şaşırıyorum.

HAUGER – Şaşırma dostum. Buraya bizi gönderenler, kimbilir nasıl keyif çatıyorlardır. Biz de kendimizi düşünmeliyiz. Haksız mıyım?

SAJOUS – Haklısın galiba. Şarap içmesine içeriz ama, onların kanını içsek ... Bana daha çok zevk verir!

AGOPYAN – *(Sinirli bir şekilde içeri girerek.)* Sacos bey! Havger bey! Size saygilarimi sunuyorum. Afendim armeni mahallesinin her tarafi, Türkler tarafindan tutulmistir. Buna derhal bir çare bulmanizi istiyorus.

SAJOUS – *(Kendi kedine.)* Bir sen eksiktin...

AGOPYAN – Bir şey mi dedinis?

SAJOUS – Hayır... Diyordum ki... Ermenileri nasıl koruyalım!

HAUGER – Bay Agopyan şöyle oturun. *(Agopyan'a yer gösterir, oturtur.)* Öncelikle şu an içinde bulunduğumuz durum, pek içaçıcı değil. Fakat bu, sizi koruyamıyoruz anlamına gelmiyor. Bizlere geldiğimiz günden beri, her türlü destek de bulunan asil ve cömert cemaatinize minnettarız. Merkezden beklediğimiz kuvvetler yola çıkmış. Buraya ulaştıklarında... Türklerin yaptıklarının hesabını, kat kat ödeyeceklerini, size garanti ediyorum. Siz şimdi gidip, cematinize sakin olmalarını, bize desteklerini sürdürmelerini gerektiğini bildirin.

Hem unutmayın, gençlerinizin üstünde Fransız üniforması var. Çok yakışıyor...

AGOPYAN – Evet. Size desteğimiz sürecek. Fakat, ablukayi bir an evvel kaldirmanisi bekliyorus. *(Tokalaşırlar, çıkar.)*

SAJOUS – Biraz sıkışınca, "Yok efendim şöyle, yok efendim böyle! " demeye başladı bu Ermeniler. Hem. *(Hauger'e döner.)* Sen neden garanti veriyorsun?

HAUGER – Bak dostum, kazanmak için her türlü yola başvuracaksın. Adama, " Yok bayım biz artık, sizi koruyamıyoruz. " mu deseydim? Onlar da, ne yaparlar biliyor musun? Hemen Türklerin tarafına geçerler... Bizim bir an evvel mağlup olmamız için, ne gerekiyorsa yaparlar.

SAJOUS – O kadar da değil!

HAUGER – Bak dostum. Ben Ermenileri senden iyi tanırım. Ermenilerin çıkarları olmasa, bize yardım etmezlerler. Menfaatleri için herşeyi yaparlar. Geldiğimizden beri, kaç Türk'ün malına el koydular? Kaçının arazisini sahiplendiler? Kaçını öldürdüler? Biliyor musun?

SAJOUS – Adamlar, yıllardır çektiklerinin acısını çıkartıyorlar!

HAUGER – Gerçekte öyle değil. Dünyaya, gelin Türklerden bizi kurtarın feryatlarını yayıyorlar. Ama kendileri, en ufak insanlığı dahi göstermiyorlar. Bunlara her türlü ticaret serbest. Vergi yok,

askerlik yok. Azınlıkta oldukları halde, Türklerden daha fazla haklara sahipler.

SAJOUS – Orası bizi ilgilendirmez. Biz şimdi durumumuza bir çare bulalım... Buldum! Agopyan'dan biraz para isteyeceğiz!

HAUGER – Para mı? Ne için?

SAJOUS – Evet! Para, altın, zümrüt... Ne varsa.

HAUGER – Peki ne yapacağız parayı, altını?

SAJOUS – *(Sevinçlidir.)* Ne mi yapacağız! Şehrin etrafında ki, aşiretleri satın alacağız. Aşiretleri bizim tarafımıza çekersek... İşimiz iyice kolaylaşır!

HAUGER – Ben aşiretlerin ihanet edeceklerini sanmıyorum.

SAJOUS – Doğru ihanet etmezler. Ama onlara reddedemiyecekleri, bir parayı sunarsak... Gör bakalım, bizim tarafımıza nasıl geçiyorlar.

HAUGER – O kadar parayı, verirler mi?

SAJOUS – İsterlerse vermesinler! Ermenilerin başka çareleri yok. Verecekler!

HAUGER – Peki aşiretlerle nasıl bağlantı kuracağız?

SAJOUS – Y anımızda getirdiğimiz müslüman kölelerle halledeceğiz. Bir kaçını serbest bırakıp, aşiretlere katılmalarını, onlara bizim elimizdeki kuvvetlerin çokluğundan bahsetmelerini isteyeceğiz. Aşiretler de bizimle

anlaşmak isteyecekler...Ve biz de onlara, kayıplarını telafi etmek üzere, yüklü miktarda para vereceğiz. O zaman abluka kalkar, direniş te biter.

HAUGER – Sizin gibi bir dahiyle beraber çalışmaktan, mutluluk duyduğumu bir kez daha itiraf etmeliyim.

SAJOUS – *(Memnun olmuştur.)* Teşekkür ederim.

TEĞMEN – *(Selam verir.)* Efendim.

SAJOUS – Alex geldin mi?

TEĞMEN – Evet efendim.

SAJOUS – Durum nasıl?

TEĞMEN – Maale sef işimiz zor efendim. Yaptığım araştırmalar sonucunda, halkın büyük öfkesini çektik efendim. Bunda üniformalarımızı giydirdiğimiz Ermenilerin ve Süryanilerin payı büyük. Oysa ilk günlerde bizim tarafımızda olanlar, bize yardım edenler, bugün bir bir sırtını dönüyorlar. Görünen o ki, biz bu savaşı kaybediyoruz efendim.

SAJOUS – Kaybetmek mi? Asla!

TEĞMEN – Bu durumu raporumda belirtmek zorundayım efendim.

HAUGER – Sen yine de kaybetmeyi aklından çıkar teğmen.

SAJOUS – Madem ki durum iç açıcı değil. Ne yapabiliriz? *(Bir süre düşünür.)* Bak Alex. Birlikteki müslüman kölelerden, bir kaç tane seçmeni istiyorum.

TEĞMEN – Ne için efendim?

HAUGER – Sanırım aynı şeyi düşünüyoruz...

SAJOUS – Sanırım. Müslüman köleler bizim için aracılık yapacaklar. Şehre yakın aşiretlere göndereceğiz. Dini inançlarını kullanacağız. Aşiretleri bizim tarafımıza geçmeleri için, ikna etmeye çalışacaklar. Onlara para dahil, her şeyi teklif edecekler. Şimdi 5-6 tane adam seç ve onları bana gönder.

TEĞMEN – Efendim sanırım bu biraz zor.

HAUGER – *(Sajous'la beraber şaşırmışlardır.)* Ne demek zor teğmen?

TEĞMEN – Müslüman k öleleri bu güne kadar, savaş bitince sizi serbest bırakacağız. Buraları ele geçirdikten sonra, sizin topraklarınızdan çıkacağız, diye avuttuk. Adamlar durumumuzun, kötüye gittiğinin farkındalar. Bana kalırsa, bu planınızı öğrenince... Tamamen bizden ayrılırlar.

SAJOUS – *(Bozulmuştur.)* Teğmen size ne deniyorsa, onu yapın!

TEĞMEN – Emredersiniz efendim. Köleler denileni yapsa da, aşiretler böyle bir teklifi kesinlikle kabul etmeyeceklerdir.

HAUGER – Neden kabul etmeyecekler?

TEĞMEN – Efendim, Türkler hakkında Çanakkale de çok şeyler öğrendim. Yenilmez armadaya nasıl meydan okuduklarına, dünyanın en büyük çıkarmasına nasıl

karşı koyduklarına şahit oldum. Türkler topraklarını, ancak öldükleri zaman kaybederler efendim. Bu ana gelinceye kadar, yaşadıklarımız bunu doğruluyor.

SAJOUS – Orasını karıştırma! Dünyada paranın alamayacağı insan yoktur!

TEĞMEN – Ama bu kural Türkler için geçerli değil efendim. Makinalı tüfeğe, kazma ile, kürek ile, eski püskü kılıç ile, gözünü kırpmadan karşı koyanlar... Bahsettiğiniz şekilde kendilerini parayla, altınla satmazlar efendim.

SAJOUS – Teğmen siz verilen emirleri yerine getirin! Gerisi bizim bileceğimiz iş.

TEĞMEN – Ayrıca bizim askerlerimiz arasında da, huzursuzluk çıkmaya başladı. Bazıları "Ülkemizden binlerce kilometre uzakta ne işimiz var? " diye sormaya başladılar efendim.

HAUGER – Büyük Fransa ideali uğruna burada olduklarını sık sık hatırlatın.

TEĞMEN Sanırım biz, çıkmaz bir yola girdik. Türkler gün geçtikçe kuvvetleniyorlar. Vur kaç taktiği ile bize büyük kayıplar veriyorlar. Bir subay olarak, üstlerime bunları hatırlatmam gerektiğine inanıyorum.

SAJOUS – Teğmen Alex! Hepimizin görevi, bu savaşı tamamlamak. Fransanın zaferini ilan etmesini sağlamak. Bunun için ne gerekiyorsa yapmak. Görüşmemiz bitti sanırım.

TEĞMEN – Emredersiniz efendim. *(Sert bir şekilde selam verir, döner çıkar.)*

HAUGER – *(Sajous'a döner.)* Bence bunun burnu, biraz uzadı gibi. Çanakkaledeymiş... Türkler böyleymiş...Aliş...Aliş.....

SAJOUS – H aklısın. Ben de farkındayım. Zamanı gelince, bunun da icabına bakarız. Çanakkale de ben de olacaktım ki... Koca bir donanma, küçücük bir bogazı geçemedi. İşi bilmeyen komutanlar olursa, öyle olur.

HAUGER – Peki ya, Teğmenin dedikleri doğru çıkarsa? O zaman daha zor duruma girmez miyiz?

SAJOUS – Bak dostum! Yıllardır savaş kitaplarını okuyorum. En kritik durumlarda bile, para formülünü kullanarak, işin içinden sıyrılacağımıza kesin inanıyorum. Şimdi aynı taktiği uygulayacağım... Ve yine işler tıkırında yürüyecek. Yoksa, sende mi planın tutmayacağını düşünüyorsun?

HAUGER – *(Telaşlanmıştır.)* Yoo,yoo... Hayır tam tersine. Gerekirse bunun için, *(Cebinden çıkardığı köstekli saate bakarak.)* Babamın saatini bile veririm.

SAJOUS – Komutan Hauger! O saat siz de kalsın! Torunlarınıza, Türkleri nasıl yendiğinizi anlatırken, saatinize bakar bugünleri hatırlarsınız.

HAUGER – Haklısın. Saat bende kalsın.
(IŞIKLAR SÖNER)

6. SAHNE

ANLATICI – Durum Fransızların aleyhine dönmüştü. Sajous'un planı bir işe yaramıyordu. Urfalıların kendi imkanlarıyla oluşturdukları milisler ise, gün geçtikçe kuvvetleniyor, kontrolü tamamen kendi hakimiyetine alıyordu. Fransızlarda telaş, yerini korkuya bırakmaya başlamıştı. Şehrin etrafındaki milisler, Fransızlara önemli kayıplar verdiriyorlardı. Urfa Kuvva-i Milliye kuvvetleri adım adım zafere doğru Şehir içersindeki karışıklık artmıştı. Ermeniler büyük korku içersinde, kurtulmak için kiliselerde ayin üzerine ayin düzenliyorlardı. Onikiler, Fransızlara şehri şartsız terketmelerini defalarca bildirmişler, her defasında olumsuz cevap almışlardı.

(Fransız karargahı.)

HAUGER – İşler ters gitmeye başladı.

SAJOUS – Evet haklısın. Kahretsin, köleler bir işe yaramadı!

HAUGER – Bir çıkış yolu bulmalıyız. Yoksa...

SAJOUS – Bir yolu olmalı... Olmalı a ma, nasıl? Lanet herifler! Altını, parayı kim reddeder? Bunlarda akıl olsaydı... *(Eli çenesinde bir süre düşünür.)* Buldum! Asker! Asker! *(Asker girer, selam verir.)* Çabuk, Reis ile Müftüyü buraya getirin çabuk!

1.ASKER – Başüstüne efendim. *(Çıkar.)*

HAUGER – Reis ile Müftüyü ne yapacaksın?

SAJOUS – Merak etme. Kurtulmanın bir yolunu buldum galiba. Bu sefer kesin kurtuluyoruz!

2.ASKER – Komutanım Miss Holmes geldi.

SAJOUS – Miss Holmes mi?

HAUGER – Çabuk içeri al salak!

M.HOLMES – *(Girer.)* İyi günler baylar.

(Sajous ve Hauger Miss Holmes'in elini öperler.)

SAJOUS – Hoş geldiniz Madam.

HAUGER – Lütfen saygılarımızı kabul edin. *(Oturması için yer gösterir.)*

M.HOLMES – *(Oturur.)* Teşekkür ederim. Bakın beyler! Şu anda içinde bulunduğunuz durumun, pek iç açıcı olmadığını görüyorum. Onikiler adına Ali Saip, yetimevindeki askerlerin çıkarılmasını, yetimhanenin korunacağını, gerekirse bize bir müfreze asker vereceğini bildiren bir mektup gönderdi. Buyrun mektup. *(Mektubu çıkarır, masanın üstüne bırakır.)*

SAJOUS – *(Heyecanlıdır.)* Siz ne cevap verdiniz?

M.HOLMES – Ne olacak! Fransa ile Amerikanın müttefik olduğunu... Fransız askerlerinin, binada bulunanları korumak için, kalmalarının şart olduğunu...

HAUGER – *(Kalkar. Mis Holmes'in elini tekrar öper.)* Kutlarım madam, kutlarım!

M.HOLMES – Ayrıca, "Amerika hükümeti, bu binaya ateş açıldığı için, sizi sorguya çekecektir." diye cevap yazdım, gönderdim.

SAJOUS – İ şte tam bir Amerikalı, Fransız asilzadesi.

M.HOLMES – B undan sonra ne yapacaksınız?

SAJOUS – Yetimhanenin stratejik konumu, bizim için çok önemli. Eğer binayı elimizde tutarsak, dışarıyla irtibatımızı kaybetmemiş oluruz.

HAUGER – Böylece erzak, teminine devam edebiliriz.

M.HOLMES – Okey. Ben şimdi yetimhanaye gidiyorum. *(Ayağa kalkar, şapkasını giyer.)* Burada canım sıkılmaya başladı baylar.

SAJOUS – Biz de bıktık madam.

HAUGER – Az kaldı madam. Biraz daha sabırlı olun. Beklediğimiz kuvvetler yolda. *(Mis Holmes çıkar)* Daha ne kadar yalan söyleyeceğiz, bilmiyorum!...

SAJOUS – Buradan çıkana kadar...

REİS – *(R eis ile Müftü içeri girer.)* Buyrun bizi istetmişsiniz.

SAJOUS – Ne istetmesi sayın Reis Bey. Müftü ile misafirimiz olmanızı rica etmiştim. Salak asker yanlış anlamış. *(Oturmaları*

için yer gösterir.) Buyrun, buyrun oturun şöyle.

REİS – *(Müftüye bakar. Oturmaz. Sertçe.)* Bey dediğinize göre, işiniz düşmüştür. Her neyse. Sajo efendi, söyle ne istersin?

SAJOUS – Sakin olun Reis Bey! Bir şey istediğimiz yok! Sadece...

REİS – Evet, sadece?

HAUGER – Şey, Müftü Bey siz nasılsınız?

MÜFTÜ – Sizin, bizim nasıl olduğumuzla ilgilenmeniz, pek hayra alamat değil!

SAJOUS – Bak Reis Bey! Bu gemide hepimiz varız. Bu gemi batarsa, hepimiz batarız.

REİS – Yani?

SAJOUS – Yanisi şu. Şehri kuşatanlardan, ablukayı kaldırmalarını isteyeceksiniz.

REİS – *(Şaşırır, Müftüye bakar.)* Nee?

MÜFTÜ – *(Reis'e bakar, şaşırmıştır.)* Biz mi isteyeceğiz?

SAJOUS – Evet siz.

REİS – Bak SaJo efendi! Bu işgali planlayan, uygulayan ve bu duruma getiren sizsiniz. Eğer ablukadan kurtulmak istiyorsanız, parlak zekanızı kullanın, derhal teslim olun. Şehri boşaltın!

HAUGER – Kızmayın Reis Bey, kızmayın.

SAJOUS – Lütfen Reis bey sakin olun. Sizden sadece, bu durumu çözmek için, aracı olmanızı talep ediyoruz.

REİS – Aracı olmak mı?

MÜFTÜ – Biz mi?

SAJOUS – Evet siz. Şehri kuşatanlarla görüşüp, kuşatmayı bitirmelerini isteyeceksiniz. Hepsi bu!

(Reis ve Müftü ile birbirlerine bakarlar ve ne oluyor anlamında işaretleşirler.)

REİS – Bilmem ki? Bizim sözümüzü dinlerler mi hocam?

MÜFTÜ – Sanmam.

SAJOUS – Sizden rica ediyoruz. Kuşatmayı kaldırsınlar... Biz de olanları unutalım

REİS – Sajo effendi! Olanları unutmak imkansız. Hangi birini unutacağız? Yok yere öldürülenleri mi? Kalleşçe vurulanları mı? İşbirlikçilerinizi mi? Hangi birini Sajo?

MÜFTÜ – Hatırlarsanız, sizi en başta uyarmıştık. Bizi dinlememiştiniz.

HAUGER – Tamam. Sizi dinlememekle hata ettik. Şimdi bu hatamızı telafi edelim işte.

SAJOUS – Size söz veriyorum, kuşatma kaldırıldığı takdirde... Kimsenin burnu kanamayacak.

REİS – Kan aktı, akacağı kadar SaJo.

HAUGER – Siz müftüsünüz. Sizin sözünüzü dinlerler. Lütfen aracı olun.

MÜFTÜ – Urfalılar bu ndan sonra, beni de dinlemezler. Ama Reis le bir görüşelim...

REİS – Peki hocam. Beyler biz müsaade isteyelim. Kuşatmanın kaldırılması konusunda, en ufak bir umut ışığı olmadığını bilin. Bugüne kadar ne ektiyseniz onu biçeceksiniz. Kalkalım hocam. *(Kalkarlar, çıkarlar.)*

SAJOUS – Yaşasın oldu, oldu bu iş.

HAUGER Sevinmek için acele etme.

SAjous Teklifimizi kabul edeceklerinden eminim.

HAUGER – Hele bir kuşatma kalksın. Bak neler olacak!

SAJOUS – Türklerin burnundan fitil fitil getireceğim.

(IŞIKLAR SÖNER)

7. SAHNE

(Kuvva-i Milliye karargahı.)

ALİ SAİP – *(Masada harita üzerinde harekat hakkında bilgi verir.)* Evet arkadaşlar, gerekli olan tüm ayrıntılar bunlar. Herkes çok dikkatli olsun. Özellikle şişkonun evine dikkat edin. Oradan iki ateş arasında kalabiliriz. Yetimevinin çevresini boş bırakmamalıyız. Binada çocuklar var, dikkatli olun. Allah

hepimizin yardımcısı olsun. Hakkınızı helal edin

HEP BİRDEN – Helal olsun.

MUTASARRIF – Merhabalar.

REİS – Kolay gelsin.

MÜFTÜ – Esselamun aleyküm.

ALİ SAİP – Ooo, Mutasarrıf Beyim. Reis Beyim, Müftü Efendi! Merhabalar. Aleyküm selam. Hoşgeldiniz!

MUTASARRIF – Hoşbulduk.

REİS – Bak Ali Saip Bey! Kuşatmayı kaldırmıyorsunuz değil mi!

MÜFTÜ – Yok canım, kaldırmazlar bence.

ALİ SAİP – Yahu oturun hele. Ne kuşatmayı kaldırması? Birşey anlamadım!

MUTASARRIF – A li Saip Bey, Fransızlar iyice köşeye sıkıştılar. Son çare olarak Müftü Efendiyle benden, kuşatmanın kaldırılması için sizinle görüşmemizi teklif ettiler.

ALİ SAİP – (Şaşırır.) Yaa! Demek arabulucu olarak geldiniz!

REİS – Bir bakıma öyle. Planımız açık vermeden yürüyor demek ki. Ama bu işi bizim planlayıp, uyguladığımızı bilmiyorlar. Sizin, bizden habersiz olarak hareket ettiğinize inanıyorlar.

MÜFTÜ – Evet kumandan bey. Fransızlar iyice kötü durumdalar. Etrafa şöyle bir göz attım askerlerin durumu iyi değildi.

ALİ SAİP – Çok güzel bir gelişme. Fransızlar sizi arabulucu diye gönderdiklerine göre, herşey istediğimiz gibi gidiyor. Kırk yıl düşünsem, aklıma gelmezdi.

MÜFTÜ – Evet. Zor durumdalar. Eğer bir süre daha kuşatmayı sürdürürsek, şehirden çekilecekleri gün gibi aşikardır.

REİS – Toplarım ızın durumu ne?

ALİ SAİP – Toplarımız hazır bekliyor.

MUTASARRIF – Askerlerimizin iaşesi için paramız ve zahiremiz ne durumda?

ALİ SAİP – Zahiremiz ve paramız fazlasıyla var efendim.

MÜFTÜ – Buyrun Kumandan. *(Kuşağından bir torba çıkarır.)* Şehirdekiler gönderdi. Alınması gereken ne varsa, alınsın diye.

ALİ SAİP – *(Torbayı açar, bakar.)* Bunlar, bunlar... *(Torbadakileri inceler.)* İşte bir millette bulunması gereken en büyük özellik bu. Bağımsızlık ve hürriyet için, kimi cebindeki parayı, kimi yüzüğünü, kimi de çeyizini... *(Eline kırmızı kurdelalı bir çeyrek altın alır.)* Kimbilir belki de, yeni doğmuş bir bebeğin gözaydını altınını feda ediyor.

REİS – Bu vatanın toprağı, bizden başkasına yar olmaz! Ali Saip Bey, bizim neler yapmamız gerekiyorsa, söyleyin

yapalım. Fransızlara nefes aldırmayalım.

MUTASARRIF – Gerçi Fransızlar yirmidört saat beni takip ettiriyorlar ama, vatan meselesi herşeyden önde gelir. Evet bundan sonra neler yapmamız gerekiyor?

(İki asker elerinde sedye ile girerler. Sedyede bir yaralı vardır.)

1.ASKER – K umandanım şişkonun evinden saldırıya uğradık. Ağır yaralımız var.

ALİ SAİP – H emen doktora haber verin! Gelsin.

REİS – B u, bu... Osman. Halaf'ın oğlu Osman...

MÜFTÜ – D urumu iyi değil.

YARALI ASKER – K umandanım...

ALİ SAİP – Y orma kendini evlat.

YARALI ASKER – Sal... dırıya... uğ... radık... kuman... danım... Fran... sızlar, kal... leşçe... sal... dırdılar... yaşlı... kadın ve... çocuk... ları cephe... geri... sine... götür...mek... üze... re... şiş... konun... evi... nin, ora... dan geçer... ken.... Maki... nalıyla... tara... dılar...

REİS – Yeğen soluhlan hele.

YARALI ASKER – Ku ... man... danım...

ALİ SAİP – Sıhhiye çabuk olun! Tamam evlat. Sonra anlatırsın...

YARALI ASKER – K uman... danım... iki... maki... nalı... var... çatı..da... pen... ce... re... de... yo... la... hakim... dik... katli... olun...

vaktim... geldi... *(Sıhhiyeciler gelir yaralı askerin yarasına bakarlar, nabzını filan kontrol ederler. Ayaktakilere durumun ümitsiz olduğunu ifade etmek için bakarlar. Sargı bezi ile yarasını sarmak isterler.)* Ba... ba... ma... deyin ki... oğlun... Os... man... yiğitçe... şe... şe... hit... oldu... bir tek...isteğim var... bunu... Fran... sızların... yan... larına... koy... mayın... *(Yattığı yerden kalkmaya çalışır, başaramaz.)* Eşhedü... enla... ilahe... illalllah... ve... eşhedü... enne... Muhammeden... Resullullah... *(Başı yana düşer.)*

REİS – O sman! Osman...

MÜFTÜ – *(Osman'ın gözlerini kapar.)* İnna lillahi ve inne ileyhi raciun. Başımız sağolsun. *(Sıhhiyeciler Osman'ı götürürler.)*

ALİ SAİP – Kahretsin! Fransızlar'ın şişkonun evini kullanmaları bize epey pahalıya patlıyor.

REİS – E v değil sanki bir kale. Buna bir çare bulmalıyız.

ALİ SAİP – E vet bulmalıyız. Şişkonun evini aralıksız gözetlemeliyiz. Gerekirse gece baskın düzenleyip orayı ele geçirmeliyiz.

REİS – Ben hemen beş kişiyi gözcü olarak yolluyorum.

ALİ SAİP – İyi olur R eis. Dikkatli olsunlar. Siz gelmeden az önce birlik komutanlarıyla toplantı yapıyorduk. *(Masadan bir zarf*

alır.) İşte şehir içinde yapılacak harekatın tüm ayrıntıları burada.

REİS – *(Mektubu alır.)* Tamamdır. Ablukanızı devam ettirin. Biz de, şehirde gereken neyse yapmaya devam edeceğiz. Bütün arkadaşlar hasretle, kurtuluş gününü bekliyorlar. Fransızların arabuluculuk teklifi işimize yaradı. Biz yine son ana kadar, sizden haberimiz yokmuş gibi davranmaya devam edeceğiz. Cenab ı Allah'ın izniyle, gün çok yakındır.

MÜFTÜ – Ya Allah! *(Kalkar.)* Rabbim darda kalanların yardımcısıdır.

MUTASARRIF – H ava kararmadan dönelim. Fransızlara ne diyeceğiz beyler?

REİS Bütün girişimlerimize rağmen... Hatta Mutasarrıf beyi de ricacı olarah götürmemize rağmen...

MÜFTÜ – A blukayı kaldırmadığınızı, Fransızlara meydan okuduğunuzu bildirelim.

ALİ SAİP – *(Tek tek sarılırlar.)* Bütün dava arkadaşlarımıza, selamlarımızı söyleyin. Haklarını helal etsinler.

REİS – Helal olsun. Sen de helal et Ali Saip Bey.

(IŞIKLAR SÖNER)

8. SAHNE

(Fransız karagahı.)

1.ASKER – *(İ çeri girer.)* Efendim ziyaretçileriniz var.

SAJOUS – Hemen içeri alın.

HAUGER – *(Yerinden kalkar.)* Acaba ne oldu?

SAJOUS – *(Emin.)* Ne olacak, abluka kalkmıştır.

(Reis, Mutasarrıf ve Müftü ile içeri girer.)

SAJOUS – Beyler ne oldu?

REİS – Kuşatmanın kalkması mümkün değildir.

SAJOUS – Nee?

HAUGER – Peki ama neden?

REİS – Nedenini bilmiyorsanız, burada olmamanız gerektiğini de bilmeniz lazımdı.

MÜFTÜ – Şehrin etrafını saran milisler, "Fransızlar Urfa'yı derhal şartsız olarak boşaltmazlarsa, bu sefer topyekün bir saldırıya geçeceğiz." diyorlar.

MUTASARRIF – S ize bir mektup getirdik. Buyrun.

SAJOUS – *(Mektubu alır, okur.)* " Fransa işgal komutanlığına, silah ve cephanenizi teslim etmek şartı ile, sizi istediğiniz nokta ve yere esenlikle ulaştırmaya söz veririz... *(Odadakilere bakarak.)* Bu ne demek oluyor?

MUTASARRIF – Siz ne anlıyorsanız, o demek!

REİS – Sajo efendi, biz artık gidiyoruz. *(Ayağa kalkarlar.)* Bizi dinlerseniz, yol yakınken şehri terk edip gidin!

MÜFTÜ – Sizin güvenli bir şekilde gitmeniz için garanti veririz.

SAJOUS – Hayırr!!!

REİS – Peki ,bizden bu kadar! *(Reis, Müftü ve Mutasarrıf çıkarlar.)*

HAUGER – *(Sandalyeye çöker.)* İşte şimdi papazı bulduk.

SAJOUS – Bulduk değil. Papazla akraba olduk!

AGOPYAN – *(Girer.)* Ne papazi afendiler?

HAUGER – Bir sen eksiktin! Kendi aramızda konuşuyorduk!

SAJOUS – Bay Agopyan! Şehrin etrafındaki kuşatma kaldırılmıyor. Bilakis şiddeti artarak devam edecek. Siz de...

AGOPYAN – Avet, bis...

SAJOUS – Siz de ne haliniz varsa, göreceksiniz artık.

AGOPYAN – Korkunç! Böle bi şey olamaz!

SAJOUS – Oldu bile.

HAUGER – Maalesef Türklerle baş edemiyoruz.

AGOPYAN – Yani demek istorsunuz ki... Durum şok kötüdür.

SAJOUS – Nasıl da anladın hemen.

AGOPYAN – Desenize hapi yuttik.

2.ASKER – *(Telaşla girer.)* Efendim Türkler yaklaşıyorlar. *(Dışardan top, tüfek sesleri gelir. Agopyan sıvışır.)*

HAUGER – Bütün birliklerimiz alarma geçsin! Herkes sonuna kadar mücadele edecek. *(Top, tüfek sesleri artarak devam eder.)*

1.ASKER – *(Telaşla girer.)* Efendim, kontrolü kaybetmek üzereyiz.

HAUGER – Teğmen! Teğmen!

ALEX – Evet efendim.

HAUGER – Son mevcudumuz ne kadar?

ALEX – 500 er, 36 makinalı tüfek, 1 takım süvari ve 20.000 kadar ihtiyat cephanemiz var.

SAJOUS – Ermeni ve Süryaniler?

ALEX – 1200 kişi oldular. Ayrıca, demiryolu hattında bir miktar askerimiz ve cephanemiz mevcuttur.

SAJOUS – Ya onlar? Türkler kaç kişi? Bir bilginiz var mı?

ALEX – Edindiğimiz bilgilere göre 1000 ile 1500 kişi arasında.

HAUGER – 1000-1500 kişilik bu kuvveti alt edebiliriz. *(O sırada uçak sesi gelir.)* Uçak!... Uçak sesi bu! *(Pencereye doğru koşar.)*

SAJOUS – *(Pencereden dışarıya dikkatlice bakar.)* Şükürler olsun tanrım! Nihayet beklediğimiz kuvvet geldi!

HAUGER – Teğmen şu attıklarından birisini hemen istiyorum.

ALEX – *(Selam verir.)* Peki efendim. *(Çıkar.)*

HAUGER – Sıkıysa şimdi, devam etsinler! Geldiler işte geldiler!

SAJOUS – Evet. Tam zamanında yetiştiler.

ALEX – *(Selam verir, girer. Elindeki kağıdı uzatır.)* Buyrun efendim.

SAJOUS – *(Heyecanla okur.)* " Dayanın yardımınıza geleceğiz. General Duficux. *(Döficaks.)* " *(Kağıdı hışımla yere atar.)* Kahretsin! Bu ne demek oluyor?

HAUGER – İ şte şimdi hapı yuttuk!

ALEX – Efendim asker huzursuz. Türklerin yaptığı teklifi kabul etmek istiyorlar.

HAUGER – Teğmen Alex! Sen ne söylediğinin farkında mısın?

ALEX – Evet binbaşım farkındayım.

SAJOUS – Teğmen, çık dışarı!

ALEX – Bakın efendim! Türklerden askerce , silah ve cephane bakımından üstün olmamıza ragmen. Son bir aydır 3 - 4 bina arasında sıkışıp kaldık. Şişkonun evi ve çevresi haricinde güvende değiliz! Su yok! Erzak yok! Yiyecek yok...

HAUGER – Cephanemiz var ya!

ALEX – Efendim, asker aç susuz, bitkin bir haldedir. Bu durumda savaşmamız mümkün değil. Bence Türklerin teklifini

değerlendirip, bu anlamsız savaşa son vermemiz en akılcı yol...

SAJOUS – N öbetçi! Teğmen Alex! Üstünüze karşı gelmekte ve Fransanın çıkarlarına hakaret etmek, suçlarından askeri mahkemeye çıkarılacaksın!

ALEX – Bundan ne çıkar! Savaşın bu hale gelmesine sebep, sizin o akılalmaz fikirlerinizdir! Birliklerimiz bu şartlarda, topyekün bir hucuma maruz kalırsa... Fransa'ya sadece, bölük flamamız ulaşacaktır. Bunu sakın aklınızdan çıkartmayın! Ve bunun tek sorumlusu... Siz olacaksınız! *(Tabancasını çıkarır, masaya bırakır.)*

HAUGER – *(İ çeri giren askerlere.)* Teğmen ikinci bir emre kadar tutukludur.

SAJOUS – *(Teğmenin masaya bıraktığı tabancayı alır.)* Küstahlığının cezasını çekeceksin!

TEĞMEN – Yine de gerçekler değişmeyecek!

(Askerler Teğmen'in kollarından tutarak, çıkarlar.)

HAUGER – *(Masaya oturur. Sajous' la bir süre birbirlerine bakarlar.)* Bence, Türklerin teklifini bir daha düşünsek diyorum...

SAJOUS – Hayır olmaz!

HAUGER – Ama durum gittikçe aleyhimize dönüyor.

SAJOUS – Beklediğimiz kuvvetler gelince... Herşey bitecek.

HAUGER – Tabii, gelirse... *(Kağıdı okur.)* Dayanın yardımınıza geleceğiz. Dayanabilirsek tabii...

(IŞIKLAR SÖNER)

9.SAHNE

(Meydan. 8-10 kişi toplanmıştır. Ali Yaver Efendi küçük bir kürsüye çıkar.)

ALİ YAVER – Ey ahali! Görüyorsunuz ki, Kuvva-i Milliye başarılı olamıyor. Memleketin fidan gibi gençleri ve serveti, bu uğurda boşu boşuna feda ediliyor. Avrupanın galip hükümetlerine karşı, bu silahlarla ve bu hükümetsizlikle iş görülmeyeceği gün gibi açıktır. Fransızlarla barışmaktan başka çare yoktur. Memleketi bu duruma getiren ve bizi Fransızlarla savaşmağa mecbur eden kişilerden hesap sormamız gerekir. İki aydır, her türlü fedakarlığı yaptık Yeter artık! İki çürük topla, kazmayla, kürekle bu iş görülmez. Cevap isterim cevap!

(Herkes birbirleriyle uğultulu bir şekilde konuşur.)

REİS – *(Öne çıkar.)* Ey ahali! Bunlar, *(Parmağıyla Ali Efendiyi işaret eder.)* kimdir? Ben bunları iyi tanıram! Bunlar, geceleri memleketten kaçıp, yalnız eşyalarıyla kadınlarını kurtarmah emelinde bulunanlardır. Akraba ve

komşusunun namusunu düşünmeyen insanlardır. Bunların bu memleketle hiçbir ilgileri yohtur! Soruyam Ali Yavere. Seniy arhadaşlarıydan hangisi, vatan için şehit olmuştur? Milli Mücadeleye kaç kuruş bağışta bulunmuşsan? Urfa için ne yaptiy? Gençlerimiz birer birer fransız kurşunundan yıhılırken, sen maliy mülküy için uğraşısan. Memleket meselesi oldımı, sadece konuşisan. *(Bu sırada Ali Efendi ve yandaşı bir iki kişi yavaş yavaş arkalara doğru çekilirler ve çıkarlar.)* Memlekette kargaşalıh olmasın diye, bunlar korkup eşyalarını alıp kaçarken, ben bu ve bunun gibi korkakları geri döndürmah için çalışıyam... Servet yok edilmişse bizimdir! Şehit verdıh, o da bizimdir! Bunlar aynı zamanda, Fransızlara erzak vermahtadırlar. Fransızların cephanesi tükendiği gibi, yiyecahları olmadığından, ellerindeki katırları kesip yemeye başlamışlardır. Böyle bir zamanda, Fransızlarla anlaşmah, ölmüş bir adamı diriltmah demahtır. *(Dinleyenler doğru, haklı derler.)* Şehrin çevresindeki, Kuvva-i Milliye kuvvetleri, bu işgali bitirmek üzeredir. Kurtulacağız inşallah. Kuvvetlerimizin maneviyatları pek yüksektir. Fransızlarla barışmayı arzu eden, Ali Yaver ve arhadaşları buyursınlar, kendi bildikleri gibi yapsınlar. Ey ahali! Bu ve bunın gibiler işgal gördükçe, faydalanan

kimselerdir. Sizden ricam ve istirhamım, bu gibi kişilere kulah asmamayızdır. Biz bu yola başımızı koyduh. Ancak ölüm bizi bu yoldan döndürür. Şimdi çalışmak zamanıdır. Herkes elinden geldiği kadar çalışacahtır. Allah cümlemize, nazlı bayrağımız altında, hürriyetimizi görmeyi nasip etsin. *(Herkes amin der, inşaallah der.)* Şimdi dağılalım arkadaşlar... *(Herkes dağılır.)*

(IŞIKLAR SÖNER)

10.SAHNE

ANLATICI – Ali Yaver ve onun gibi düşünenlerin girişimleri sonuçsuz kalmış, halk arasında kurtuluşa inananların sayısı ve desteği artarak devam etmişti. Kuva-i Milliye ise, Fransız Komutanlığına kan dökülmeden şehrin terk edilmesini bildiren teklifler göndermeye devam ediyordu. Fransızlar her defasında bu teklifleri, yardım kuvvetlerinin geleceğine inandıklarından dolayı reddediyorlardı. Kuvva-i Milliye karargahına gidiyoruz.

(Fonda top tüfek sesleri gelmektedir. Yöresel kıyafet giyinmişlerdir. Üstlerinde fişeklik, tüfek vb. vardır.)

REİS – Arhadaşlar! Bugün, aylardan beridir canımızla, kanımızla bu noktaya

getirdiğimiz harekat, sona ermek üzeredir. Cenab-ı Allah'ın izniyle ve yardımıyle, İnşaallah zafer bizim olacaktır. Allah hepimizin yardımcısı olsun.

ALİ SAİP – Kuva-i Milliyenin fedakar, cefakar gönül erleri. Yüce Mevlam, bizi yolumuzda ilerlerken yalnız bırakmasın inşallah. Bu harekatta vatanımıza , milletimize, imanımıza, bayrağımıza, namusumuza uzanan kirli elleri yok edeceğiz! *(Odadakiler inşaallah derler.)* Görevimiz zordur. Yolumuz çok çetin engellerle doludur. Biz bu uğurda canımızı, kanımızı feda etmeye ant içtik. Hakkınızı helal edin.

HEP BİRDEN – Helal olsun.

HABERCI – Komutanım Agop efendi geldi.

ALİ SAİP – *(İçerdekilere bakar.)* Hemen gelsin.

AGOPYAN – Afendim merhabalar. Nasilsiniz? Hepinisi iyi gördüm. Armani cemaatinin saygilarini, baglılıklarini bildiriyorum. Firansizlarin işi bitik gibi. İşgalin biran önce bitirilmesi için, armeni ve Süryanilerin sizleri desteklediklerini bildirmeye geldim.

ALİ SAİP – Hoş geldiniz.

AGOPYAN – Bakiniz afendim. Armani cemaati, "Türklere bir yardimimiz olursa, bundan gurur duyacağız." diyorlar.

REİS – Bak Agop efendi! Yaptıklarınız affedilir gibi değil. Bizler işgalden önce aynı mahallede yaşamıyor muyduk? Komşu değil miydik? Siz bizim düğünlerimize geldiniz. Biz sizin cenazenize katıldık. Aynı vatanda yurt kardeşi değil miydik?

AGOPYAN – Canim bir kaç cahilin yaptiklarini, bütün armenilere mal etmeyim lütfen! Biz onlara gereken cezalarini verdik.

REİS – İyi edersiniz. Zira gençleriniz, yaptıklarının cezasız kalmayacağını bilsinler. Tüm cemaatine söyle. Kimse dışarıya çıkmasın! Hiristiyanların canları, malları Kuva-i Milliyenin güvencesindedir.

AGOPYAN – Şok teşekür ederim. Sağoliniz. Varoliniz...

REİS – Şimdi gidin ve ortalıkta görünmeyin! Şimdiye kadar yaptıklarınızı Allah'a havale ediyoruz. *(Agopyan çıkar.)*

ALİ SAİP – Bu demektir ki, Fransızlar artık tek başlarına kaldılar. Ermeniler şimdiden yanımızda yer almak istiyorlar.

REİS – Arhadaşlar. Vurun artık! Bugün namus günüdür!

ASKER – Komutanım işgal kuvvetlerinden bir mektup geldi.

ALİ SAİP – Hayırdır inşaallah. *(Zarfa bakar.)* Mutasarrıf Bey mektup size efendim.

MUTASARRIF – *(Mektubu açar, yüksek sesle okumaya başlar.)* Urfa mutasarrıflığına. Fransa

işgal komutanlığı, daha önceki teslim olma şartlarınızın tümünü kabul etmiştir. *(Odadakiler sevinirler.)* Fransız komutanlığı adına, aşağıdaki şartlarla Urfa'yı boşaltacaklarını bildiriyor, şahsınızda bütün Kuva-i Milliye'ci arkadaşları kutlar, saygılarımı sunuyorum. Doktor Fischer.

REİS – Neymiş şartları?

MUTASARRIF – *(İ kinci kağıdı açar.)* Bir; Ermeni ve Hırıstiyanların hayatları korunacak. İki; Amerikalıların hayatları ve malları korunacak. Üç;Urfa'da ölen Fransızların mezarlarına saygı gösterilecek. Dört; Carablus'a kadar ağırlıkların taşınması için, 60 deve, 25 yük arabası verilecek. Beş; esir Fransızlar geri verilecek. Altı; Eşraftan 10 kişi Carablus'a kadar eşlik edecek. Yedi; Hastanede bulunup, taşınması mümkün olmayan yaralıların hayatları korunacak. Sekiz; Fransız kuvvetlerinin gidecekleri yere varıncaya kadar, güvenlikleri korunacak. Dokuz; Kuşatmaya derhal son verilecek. On; Düzenlenecek antlaşma hükümleri, bir taraftan işgal kuvvetleri komutanı, diğer taraftan Mutasarrıf, Belediye Reisi ve Kuvayı Milliye kumandanı tarafından imza edilip onaylanacaktır.

ALİ SAİP – Arkadaşlar duydunuz. Görüşleriniz?

REİS – Eğer anlaşmaya sadık kalacaklarsa, ben bu şartlarda kuşatmanın kaldırılmasını uygun görüyorum.

MUTASARRIF – Arkadaşlar işgalciler tamamen sıkıştı.Yapacağımız bir hareket, düşmana yeni bir soluk aldırmasın.

ALİ SAİP – O halde daha detaylı görüş için Mutasarrıf bey ve Reis beyle birlikte, görüşmek istediğimizi bildirelim.

REİS – Yüzyüze görüşelim. Bu işi bitirelim. Hayırlısıyla.

ALİ SAİP – O halde cevabımızı yazıyorum. *(Masaya oturmuştur, kağıdı kalemi alır.)* Mektubunuzu aldık. Teklifleriniz ve antlaşma hükümlerini imzalamak üzere. yarın saat ikide, Karakoyun Köprüsünde görüşelim. *(Yazıyı imzalar.)* Mutasarrıf bey. *(İmzalar.)* Reis bey. *(İmzalar.)* İnşaallah bir terslik çıkmaz. *(Kağıdı katlar zarfa koyar.)* Haberci! Doğru işgal komutanlığına götür, teslim et.

MUTASARRIF – Ben bunlara güvenmiyorum. Bence silahlarını teslim etsinler.

REİS – Ayrıca eşraftan 10 kişi yerine, bir komutanla, bir takım asker versek. Bu bana biraz daha güvenli gibi geliyor.

ALİ SAİP – Doğru düşündünüz. Yarın ki görüşmede, bütün teferruatıyla görüşür, karara bağlarız. Zafer avuçlarımızın içindedir arkadaşlar. Sabaha kadar herkes kendi mevzisinde,

olası bir saldırıya karşı hazır beklesin. Ayrıca yarın, köprüdeki görüşmede çok dikkatli olmalıyız. Arkadaşlar sizler değişik mevzilerde yer alıp, heyeti koruyacaksınız.

REİS – Her ne olursa olsun, ateşe, ateşle cevap vereceksiniz!

ALİ ŞELLİ – Ama Reis, siz orada...

REİS – Önemli değil. Bir can borcum var. Onu da vatan için feda ederem. Ateşe ateşe karşılık verin!

ALİ SAİP – Haydi arkadaşlar. Allah yardımcınız olsun. Sabah ola hayrola!

(IŞIKLAR SÖNER)

11. SAHNE

(Sahnenin ortasında küçük bir köprü, Mutasarrıf, Belediye Reisi, Ali Saip, köprüye doğru yürürler. Sajous, Hauger ve Dr.Beşliyan'da öbür taraftan yürür. Her iki tarafın arkasında, ikişer tane silahlı adam vardır. Bütün namlular birbirine dönüktür. Köprü üzerinde iki heyet karşı karşıya gelir.)

REİS – Memleketimizi tamamen haksız ve gaflet içinde işgal edenler! Size topraklarımızdan sağ salim çıkmanız için Urfa'lıların kararını bildirmeye geldik.

SAJOUS – Neymiş kararlarınız?

REİS – *(Cebinden bir mektup çıkarır.)* İşgalin derhal bitirilmesi şartıyla! Fransız işgal komutanlığının ileri sürdüğü, bütün şartlar kabul edilmiştir.

HAUGER – *(Memnun halde.)* Güzel!

REİS – Yalnız altıncı maddede ki, "Eşraftan on kişinin Carablus'a kadar eşlik etmesi." Şartı, cemiyetimiz tarafından kabul edilmemiştir.

SAJOUS – Peki nasıl yola çıkacağız?

ALİ SAİP – Ç ekilmenizi Carablus'a kadar, güvenli bir şekilde sağlamak için, 1 subay idaresinde bir müfreze asker size eşlik edecektir.

HAUGER – Ama eşrafın yanımızda olması, açık arazide de güvenliğimizi sağlardı.

MUTASARRIF – *(Hiddetli.)* Bakın efendiler! Bu topraklarda yaşayanlar, sözünün eridirler. Memleketini işgal ettiğiniz bu asil insanlar, sizi güvenli bir biçimde göndermek istiyorlar . Sizin buna karşı, hiç bir şartınız olmamalı! Ve de olamaz!

SAJOUS – *(Biraz korkmuştur.)* Peki öyle olsun. Bir subay yönetiminde, bir müfreze jandarma bizimle gelecek. Bir müfreze de, Ermeni yetimlerini ve Fischer hastahanesini koruyacak! Tamam mı?

(Ali Saip, Reis ve Mutasarrıf birbirlerine bakarlar. Başları ile tasdik ederler.)

REİS – Tamam. Kabul ediyoruz.

ALİ SAİP – Başka bir şey var mı?

HAUGER – Yok. Develerle, arabaları unutmadınız değil mi?

MUTASARRIF – Merak etmeyin Hauger, sizi yürüyerek göndermeyiz! Develer, arabalar geceden hazır bekleyecek.

REİS – Konuşulacak başka bir şey kalmadığına göre, yazılı olarak kayıt altına almamız lazım. Akşama doğru antlaşma metnini imzalamak üzere, size göndeririz.

ALİ SAİP – Binbaşı Hauger, sizi bir konuda uyarmak istiyorum. Askerleriniz tam teçhizatlı olarak, yola çıkacaklar. Yolda herhangi bir terslik çıkmasın! Buna çok dikkat edin!

SAJOUS – Merak etmeyin! Askerlerimize gereken uyarıları yaparız. Siz o konuda, hiç endişelenmeyin.

(Her iki heyet te geri geri yürüyerek sahneyi terk ederler.)

(IŞIKLAR SÖNER.)

12.SAHNE

ANLATICI – 9 Nisan 1920 günü yapılan bu antlaşmayla, Urfa ve Urfa'lılar mutlu sona ulaşmak üzeredir. Akşama doğru Binbaşı Hauger,Fransız bölüklerine şu bildiriyi yayınlıyordu. *(Elindeki kağıdı açar, okur gibi yapar. Hauger'in sesi*

dışardan gelir.) " Türk kumandanı ile kumandanlığımız arasında bir anlaşma imzalanmıştır. İş bu antlaşma hükümlerine gore, Fransız birlikleri uzun müddetten beri, Türk'ler tarafından sıkı sıkıya kuşatılmış bulunan Ermenilerin, daha fazla açlık ve ıstırap çekmelerini önlemek için, Urfa'yı boşaltacaklardır. İçinde bulunduğumuz durum, korunmasını bugüne kadar yüklendiğimiz, bu bölgenin, maalesef tarafımızdan boşaltılmasını zorunlu kılımaktadır. Fakat şurasını da unutmayalım ki, geldiğimiz günden beri görevini hakkıyla ve hatta fazlasıyla yapmış bulunan, garnizonumuzun üzerine yöneltilecek herhangi bir sorumluluk artık düşünülemez. Zira iki aya yakın bir zaman geçmiş ve bu zaman içinde imdadımıza tek kişi gönderilmemiştir. Kumandanlığımız, geçirilen bu çok çetin ve zahmetli dönem içersinde, büyük fedakarlık gösteren, her türlü sıkıntılara gögüs geren birliklerimizi, canı gönülden kutlamayı bir görev bilmektedir. Buradan hareket edeceğimiz ana kadar, her birinizin durumunuzla orantılı olarak takınacağınız şerefli davranış ve hareketten de emin bulunmaktadır. Fransa hepinize minnettardır. İmza, Binbaşı Hauger." *(Kağıdı katlar.)* Evet, Fransızlar geri çekiliyordu. İşgal sona ermişti. Bütün gece davullar susmak bilmedi. Damlardan zılgıtlar eksilmedi.

Urfalılar bu haklı ve onurlu zaferi kutluyorlardı. Artık tüm hazırlıklar bitmiş, sabahın olması bekleniyordu. Güneş, Nisan sabahı, bir başka güzellikte doğacaktı Urfa üstüne. Herkes Fransızların hareket saatini bekliyordu. Teğmen Ömer İzzet komutasında, on jandarma eri, Fransız birliklerine refakat etmek üzere görevlendirilmişti. Şehir halkı kurtuluş sevincini emin adımlarla, sindire sindire tatmak istiyordu. Onikiler ise, uzun ve yorucu bir kurtuluş harekatının gururunu ve sevincini paylaşmak üzere, Belediye Reisinin odasında biraraya gelmişlerdi.

(Reis'in odası. Onikiler, Mutasarrıf, Yüzbaşı Ali Rıza, Müftü.)

MUTASARRIF – Arkadaşlar Cenab-ı Allah'a şükürler olsun, bugün memleketimizi işgalden kurtarıyoruz. Bu mücadele, sizlerin eşi bulunmaz hürriyet aşkınız ile kazanılmıştır. Allah bir daha bu bayrağın gölgesinden bizleri mahrum bırakmasın. *(Hepsi "Amin." der.)*

REİS – *(Ayağa kalkar.)* Arkadaşlar. Onüç ay dört gün süren, eziyet, cefa, esaret dolu işgal, Mutasarrıf Beyin dediği gibi sona ermiştir. Dünya döndükçe, Urfa'lıların yokluk içinde, bu şanlı zaferi kazandıkları gururla, şerefle söylenecektir. Zafere emeği geçen bütün herkese, Urfalılar adına şükranlarımızı sunuyorum. Bizlerle

beraber omuz omuza savaşanları, bu memleket ebediyete kadar unutmayacaktır. Şanlı zaferin mimarları Allah hepinizden razı olsun. Yüce Allah, bizlere ve bizden sonra gelenlere, Peygamberler, evliyalar, nebiler diyarı memleketimizi ve bütün vatanınımızı, hürriyetimizden uzak eylemesin. *(Hepsi"Amin." der.)* Şanlı bayrağımızdan başka bir bayrak altında yaşamayı nasip etmesin. *(Hepsi "Amin." der.)* Yarını herkes, düğün bayram olarak kutlayacaktır. Bizim bayramımızdır. Kurtuluş bayramımızdır! *(Hepsi alkışlarlar.)*

ALİ SAİP – *(Ayağa Kalkar.)* Evet. Kardeşlerim, silah arkadaşlarım inşaallah sabah vakti, Mustafa Kemal'e Urfa'mızın kurtuluş müjdesini vereceğiz. Ama gerek Fransız Kumandanlığı ve gerekse onların işbirlikçileri arasında, şehirden çekilmeyi hazmedemeyenler olabilir.. *(Herkes birbirine bakarak " doğru, evet, tabii " der.)* Herhangi bir ani saldırıya karşı, Teğmen Halil Münir komutasında yüz kişilik bir kuvvetimiz hazır bekleyecek ve belli etmeden, Fransızları üç kilometre geriden, Carablus'a kadar kadar takip edeceklerdir. Ne olur, nolmaz! Belki de şehri terk edip, açık arazide toparlanıp geri dönebilirler.

MUTASARRIF – A li Saip Bey haklıdır. Tedbiri elden bırakmamak lazım. Haydi arkadaşlar, kalkalım artık. Vakit geç oldu. Yarın,

sabah namazından sonra buluşup, yetimevini kontrol etmek üzere, Bayan Holmes'in yanma gideceğiz. Reis Bey, sizinle Ulu Camide namaz sonrası buluşur, gideriz.

REİS – *(Hepsi ayağa kalkar.)* Tamam beyim. İnşaallah.

(IŞIKLAR SÖNER)

13. SAHNE

(Yetimevi müdiresinin odası)

DR.BEŞLİYAN – Sabah sabah bu kızgınlığınız boşuna.

M. HOLMES – Böyle bir rezalet kabul edilemez.

DR.BEŞLİYAN – Sakin olun Bayan Holmes! Artık elden bir şey gelmez. İşimiz bitti! En iyisi, Türkleri öfkelendirecek hareketlerden sakınalım.

M.HOLMES – Ne gibi?

DR.BEŞLİYAN – Ne gibi mi? *(Bir kaç adım atar.)* Mesela... *(Duvarda asılı Fransız bayrağını gösterir.)* İşe şu bayraktan başlayabiliriz. Şimdi bu bayrağı ordan indirip, yerine de bir Türk bayrağı asarsak... Türklere hoş görünürüz.

M.HOLMES – Aman eksik olsun! Odamda Türk bayrağı istemiyorum!

DR.BEŞLİYAN – Bayan Holmes! Gerçekleri kabul etmemiz lazım. Fransızlar gidiyorlar. Mağlup oldular! Türkler kazandı!

M.HOLMES – Ayın kaçı doktor?

DR.BEŞLİYAN – Nisanın onbiri.

M.HOLMES – Peki... Sajous veya Hauger yola çıkarken birşey demedi mi?

DR.BEŞLİYAN – Hayır, kendilerine saldırı olursa ne yapacaklarını sordum. "Silahımız var, kendimizi koruruz." dediler. Ayrıca sizin kadar, belki de sizden daha çok, ben kızdım.

M.HOLMES – Neden?

DR.BEŞLİYAN – Bay Sajous'a, "Siz gider gitmez, Ermeniler olarak kayıtsız şartsız teslim olacağız ve eğer bize bir kötülük gelirse, bunun sebebi doğrudan doğruya sizsiniz !" dedim.

M.HOLMES – O ne dedi?

DR.BEŞLİYAN – O mu? Koskoca bir hiç! *(Oturur.)* Ama Hauger ağlıyordu. *(İkisi de birbirlerine üzüntüyle bakarken.)*

VİDİN – *(Girer heyecanlı.)* Bayan Holmes! Doktor! Mutasarrıf, Reis, Kumandan buraya doğru geliyorlar.

DR.BEŞLİYAN – *(Ayağa kalkar.)* Evet Bayan Holmes! O bayrağı hemen indirin. Vidin!

VİDİN – Evet doktor?

DR.BEŞLİYAN – *(Dr.Beşliyan, Fransız bayrağını indiren Mis Holmes'ten bayrağı alır, Vidin'e verir.)* Şimdi şu bayrağı yok et! Ve hemen depodaki Türk bayrağını getir!

VİDİN – *(Bayrağı katlar, bir kaç adım atar şaşırmıştır.)* Türk bayrağı mı?

M.HOLMES – Anlamadın mı Vidin?

VİDİN – An... An... Anladım, Bayan Holmes.

M.HOLMES – Tanrım... *(Ağlamaktadır.)*

DR.BEŞLİYAN – *(Mis Holmes'i yerine oturtur.)* Sakin olun bayan! Sakin olun... *(Mendiliyle Mis Holmes'in yüzünü siler.)* Şimdi, serin kanlı olup, eğer bir şartları varsa, kabul ettiğinizi söyleceksiniz. Ve daima Türk yönetiminin emrinde olduğunuzu belirteceksiniz. *(O sırada Vidin elindeki eskimiş Türk bayrağını, indirilen bayrağın yerine asar.)*

M.HOLMES – *(Duvara bakarak.)* Aman tanrım! Böyle mi olacaktı! Ne büyük bir felaket bu!

DR.BEŞLİYAN – *(Kıyafetini düzeltir.)* Evet, hazırız artık. Unutmayın Bayan Holmes, buradaki Hıristiyanların ve Ermenilerin kaderi size bağlı. Misafirleri en iyi şekilde ağırlamalıyız.

VİDİN – Geldiler!

(Doktor Beşliyan kapıya doğru gider. Reis, Mutasarrıf, Ali Saip, Teğmen Hüseyin içeri girerler.)

MUTASARRIF – Hanımefendi! Doktor!

M.HOLMES – Hoşgeldiniz beyler.

DR.BEŞLİYAN – Hoş geldiniz, hoş geldiniz. Buyrun! *(Gelenleri oturtur. Mutasarrıf'a yer gösterir.)* Siz şöyle geçin lütfen.

MUTASARRIF – Hayır burası iyi. *(Reis'in karşısında oturur.)*

M.HOLMES – *(Heyecanlıdır.)* Yetimevimize şeref verdiniz.

VİDİN – *(Ürkek.)* Hoş geldiniz.

REİS – Bakıyorum da, yetimevinde yeni değişiklikler olmuş! *(Türk bayrağını işaret eder.)*

DR.BEŞLİYAN – *(Şaşırır. Bayrağı kastederek.)* Haa o mu? Şey o... O eskiden beri buradaydı! Ne güzel değil mi? Amerikan bayrağı ve yanında Türk bayrağı.

REİS – Arada başka bayraklar da asılıyordu ama...

(Dışarıdan silah sesleri gelir.)

M.HOLMES – *(Endişeli.)* Bu silah sesleri de ne?

(Silah sesleri artarak devam eder. Beşliyan çıkar. Herkes ayağa kalkmıştır.)

T.HÜSEYİN – Silah sesleri Şebeke Dağlarından yana geliyor.

MUTASARRIF – Şebeke dağlarından mı?

REİS – Evet! Yoksa!

MUTASARRIF – Yoksa oyuna mı geldik?

ALİ SAİP – Arkadaşlar! Sesler gittikçe artıyor ve karşılıklı çatışma şeklinde. Nolduğunu anlamak için ben gidiyorum.

REİS – Biz de geliyoruz.

(Aceleyle çıkarlar. Mis Holmes şaşkındır. Vidin diz çökmüş dua etmektedir.)

M.HOLMES – *(Aniden sırıtır.)* Belki de Türkleri oyuna getirip saldırıya geçmişlerdir. Korkma Vidin! Doktor? Doktor nereye gitti?

VİDİN – *(Dua etmeye devam eder.)* Görmedim. Bilmiyorum. *(Silah sesleri artarak devam eder. Bir süre sonra azalmaya başlar.)*

M. HOLMES – K ahretsin! Neler oluyor acaba? *(Pencereden dışarıya merakla bakar.)* kimseler görünmüyor. Vidin. *(Vidin dua etmektedir duymaz.)* Vidin! Sana sesleniyorum! Neler oluyor?

VİDİN – Bilmiyorum Bayan Holmes. İsterseniz siz de dua etmeye başlayın. İşimiz bitti. Ulu tanrım bizi koru. Ulu tanrım bize yardım et.

M. HOLMES – Bırak şimdi dua etmeyi. Bana bir silah bul. Çabuk ol!

VİDİN – Bayan Holmes bu durumda silahı ne yapacaksınız ki?

M.HOLMES – *(Oturur. Gülümser.)* Bilmem, birden aklıma geldi işte.

DR.BEŞLİYAN – *(Geri döner. Üzgündür.)* İşte şimdi herşey bitti!

M.HOLMES – *(Doktorun kollarından tutarak.)* Neler oluyor doktor?

DR.BEŞLİYAN – Öğrendiğime gore. Şehrin çıkışında, Fransızların çekilişini seyreden

köylülere... Bir kaç Ermeni ve Fransız askeri ateş açmış.

M.HOLMES – Eee, sonra?

DR.BEŞLİYAN – Köylülerden bir kaç kişi vurulunca. Türkler de, silahla cevap vermişler. Çatışma çıkmış. Fransızlar giderken çok büyük bir hata yaptılar. Herkes Şebeke Boğazına koşuyor. *(Fonda müzik başlar.)*

M.HOLMES – *(Uzaklara bakar.)* Zavallılar...

(IŞIKLAR SÖNER)

14.SAHNE

ANLATICI – Şebeke Boğazında çıkan çatışma, üç saat sürdü. Mutasarrıf, Reis, Ali Saip Bey, Şebeke Boğazına vardıklarında herşey çoktan bitmişti... Sağ kalanların anlattıklarına göre, Fransız askerlerinden bazıları, yanlarında ki Ermenilerin de kışkırtma ve teşvikleriyle, tepelerde Fransızların gidişini izleyen Urfalılardan korkup, ani ateş açmışlar, ortalık bir anda cehenneme dönmüştü. Fransız birliğini korumakla görevli jandarma birliğimiz, iki ateşin tam ortasında kalmıştı. Çatışma sonunda , Fransız birliğinin komutanı Hauger ve siyasi governor Sajous ölmüşlerdi. İşgalin ilk gününden 11 Nisan gününe kadar, Fransızlar 290

ölü, 67 yaralı vermiş, 163 kişi de esir alınmıştı. Urfa'lılar ise , 137 şehit, 168 yaralı vermişti. Nisanın 11. günü ikindi vakti, Urfa milis güçleri şehre geri dönüyorlardı. Urfalılar , bir yandan düşman işgalinden kurtulmanın sevincini yaşarken, bir yandan da çatışmada şehit olanların acısını yüreklerinde taşıyorlardı. *(Masanın arkasına geçer, oturur. Işıklar hafif karanlık . Milisler sahnenin bir tarafından, diğer tarafına doğru ağır adımlarla, "Urfa kurtuluş Türküsü"nü söylerek geçerler. Aralarında yaralılar da vardır. Bazıları birbirine yaslanarak , bazıları ise arkadaşını sırtlamış halde geçerler. Anlatıcı önündeki defteri kapatarak.)* Bitti... Zavallılar... Binlerce kilometre uzaktan gelenlerin ardından, böyle söylenmişti... Zavallıydılar. Çünkü neden ve ne uğruna savaştıklarını bilmiyordu o insanlar... Zavallıydılar. Çünkü, Türk milletinin hürriyetine olan düşkünlüğünü hafife almışlardı. "Hasta adam." dedikleri millet, daha gür, daha güçlü bir şekilde dimdik karşılarında duruyordu. Çanakkale'den ders almayanlar, Urfa'da hezimete uğramışlardı. *(Fonda Urfa Kurtuluş Marşı çalınmaktadır.)* 11 Nisan 1920. Bizden sonra gelecek nesillere bıraktığımız, şanla, şerefle, gururla dolu bir gün. Şanlı zaferin mimarlarını, kurtuluşumuz için şehitlik mertebesine ulaşanları, bir kez daha rahmetle,

bir gün. Şanlı zaferin mimarlarını, kurtuluşumuz için şehitlik mertebesine ulaşanları, bir kez daha rahmetle, minnetle anıyoruz. Gazilerimize şükranlarımızı sunuyoruz. 11 Nisan Kurtuluş Bayramı, Şanlıurfa'nın, şanlı evlatlarına kutlu olsun.

(Sahnenin ortasına gelir. Uzaklara bakar. Fonda Urfa Kurtuluş Marşı gittikçe artar.)

(PERDE KAPANIR)

11.04.1996- 25.03.2012

KAYNAKÇA

AKALIN Müslüm, *Ali Rıza Ahfada Yadigar Urfa Mücahedesi*, Şanlıurfa-1995

AKALIN Müslüm, *Urfa Kurtuluş Destanı*, İstanbul-2008

AKALIN Müslüm, *Urfa'nın Kurtuluşuyla İlgili Belgeler*, Şanlıurfa-1997

GÜLER Selahattin Eyyubi, *Urfa Bölgesinde Devlet Adamları ve Komutanları*, Şanlıurfa-1999

AKBIYIK Abuzer, *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, Şanlıurfa-2006

Her Yönüyle Şanlıurfa 97,Şanlıurfa-1997

Kültür ve Sanat Dergisi, Şanlıurfa Özel Sayısı,İş Bankası Yayınları, Ankara-1992

"Bu kitapla Şanlıurfa'ya olan sevgimi dile getirmeye çalıştım." diyerek okuyucularıyla ilk defa buluşan Mustafa Gümüş hayatını da bir tiyatro metni gibi özetliyor.

Mahmut ÖZTÜRK

MUSTAFA GÜMÜŞ

1. Perde

1. Sahne

Mustafa- 1968 yılında Şanlurfa'da doğdum. Mithatpaşa İlkokulu'nu, Atatürk Ortaokulu'nu ve Urfa Lisesini tamamladım. 1988 yılında Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldum. Değişik illerde öğretmenlik yaptıktan sonra, Şanlıurfa'ya atandım.

2. Sahne

Mustafa- 1996-2001 yılları arasında, 6 yıl Prof. Dr. Abdülkadir KARAHAN Kütüphanesi Müdürlüğü, 2 yıl ŞURKAV Müdürlüğü görevlerinde bulundum. Tiyatroya 1982 yılında Urfa Tiyatro Topluluğunda başladım. Onlarca oyunda oyuncu ve yönetmen olarak görev aldım. İkinci Bahar, Azad, Sıla, Islanan Topraklar adlı televizyon dizilerinde oyuncu ve yöresel şive danışmanı olarak görev aldım. Bugüne kadar ŞURKAV bünyesinde ve Halk Eğitim Merkezinde açılan Tiyatro ve Diksiyon kurslarında eğitmen olarak görev yaptım.

3. Sahne

Mustafa- Halen Şanlıurfa Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde Öğretmenler Tiyatro Topluluğunun yönetmenliğini yapmaktayım. Şanlıurfa Motor Sporları Kulübü Derneği 2. Başkanlığı görevini yürütüyorum. Anadolu Yazarlar Birliği Derneği ve GAP Eğitim Gönüllüleri Derneği üyesiyim. Tiyatro çalışmalarımı GAP Sanat Tiyatrosunda sürdürmekteyim. NLP, Öğrenci Koçluğu, Yaşam Koçluğu, Beden Dili ve Etkili İletişim, Hızlı Okuma ve Eğitimde Yaratıcı Drama konularında Kişisel gelişim seminerleri ve kurslar vermekteyim. Şanlı Destan 11 Nisan ilk kitabım.

4. Sahne

Mustafa-

28834
ADP

ISBN: 978-605-63002-0-2

786056 300202